

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Pohledávky z obchodního styku po splatnosti
Overdue Receivables from Business Relations

Student: Bc. Jakub Buday
Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D

Ostrava 2014

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Jakub Buday**
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6202T049 Účetnictví a daně
Specializace: 00 Účetnictví a daně
Téma: **Pohledávky z obchodního styku po splatnosti
Overdue Receivables from Business Relations**

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Charakteristika pohledávek
3. Pohledávky po splatnosti - účetní, daňové a právní hledisko
4. Vyhodnocení pohledávek po splatnosti ve společnosti Danfoss Power Solutions a.s.
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky – právně – daňově – účetně*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.

JÍLEK, Josef a Jitka SVOBODOVÁ. *Účetnictví podle mezinárodních standardů účetního výkaznictví 2013*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. 448 s. ISBN 978-80-247-4255-7.

PILÁTOVÁ, Jana a Jaroslav RICHTER. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi: praktická řešení a vzory, daňová a účetní problematika, vybraná související ustanovení*. Olomouc: ANAG, 2009. 111 s. ISBN 978-80-7263-534-4.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 25.04.2014

Ing. Jana Havalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prehlásenie študenta

Čestne prehlasujem, že som celú prácu, okrem všetkých príloh vypracoval samostatne. Príloha č. 1 a príloha č. 2 mi bola poskytnutá spoločnosťou.

V Ostrave dňa 24.07.2024

Buday.....

Bc. Jakub Buday

Obsah

1	Úvod	6
2	Charakteristika pohľadávok	7
2.1	Obecná charakteristika pohľadávok	7
2.2	Zmluva ako najbežnejší dôvod vzniku pohľadávky	10
2.3	Klasifikácia pohľadávok	11
2.4	Pohľadávky podľa medzinárodných účtovných štandardov IAS/IFRS	14
2.5	Možnosti preventívneho zaistenia pohľadávok	16
2.5.1	Zmluva	17
2.5.2	Zmluvná pokuta	17
2.5.3	Ručenie	17
2.5.4	Preddavok od odberateľa	18
2.5.5	Zmenka	18
2.5.6	Dokumentárny akreditív	19
2.5.7	Dokumentárne inkaso	20
2.5.8	Poistenie pohľadávok	21
2.5.9	Faktoring	21
2.5.10	Forfaiting	23
2.5.11	Banková záruka	23
2.5.12	Záložné právo	24
2.5.13	Zadržné právo	25
2.5.14	Zabezpečovací prevod práva	25
2.6	Zaistenie pohľadávok po lehote splatnosti mimosúdnou cestou	26
2.7	Uznanie záväzku	26
2.8	Upomienka	26
2.8.1	Rozhodcovské konanie	27
2.8.2	Služby inkasnej kancelárie	27
2.8.3	Zápočet pohľadávky	27
2.8.4	Postúpenie pohľadávky	28
2.8.5	Splátkový kalendár	28
2.8.6	Notársky zápis	29

2.9	Zaistenie pohľadávok po splatnosti súdnou cestou	29
2.9.1	Súdne konanie	29
2.9.2	Exekučné konanie.....	30
2.9.3	Konkurzné konanie	31
2.9.4	Reštrukturalizačné konanie.....	32
2.9.5	Insolvenčné konanie	33
2.10	Možnosti zániku pohľadávok	34
3	Pohľadávky po splatnosti - účtovné, daňové a právne hľadisko	36
3.1	Pohľadávky po lehote splatnosti.....	36
3.2	Účtovné hľadisko pohľadávok	36
3.2.1	Účtovanie pohľadávok z obchodných vzťahov	37
3.2.2	Účtovanie pohľadávok voči zamestnancom	40
3.2.3	Účtovanie pohľadávok voči spoločníkom a členom.....	40
3.2.4	Účtovanie iných pohľadávok	41
3.2.5	Účtovanie opravných položiek k pohľadávkam	41
3.2.6	Účtovanie odpisu pohľadávok.....	42
3.2.7	Účtovanie zápočtu pohľadávok.....	43
3.2.8	Účtovanie postúpenia pohľadávok.....	44
3.2.9	Oceňovanie pohľadávok	44
3.2.10	Oceňovanie pohľadávok v cudzích menách podľa slovenskej právnej úpravy	46
3.2.11	Oceňovanie pohľadávok v cudzích menách podľa českej právnej úpravy.. ..	47
3.2.12	Inventarizácia pohľadávok	47
3.3	Daňové hľadisko pohľadávok	48
3.3.1	Odpis pohľadávok a tvorba opravných položiek k pohľadávkam po lehote splatnosti	48
3.3.2	Zákonné opravné položky podľa slovenskej právnej úpravy	49
3.3.3	Zákonné opravné položky k pohľadávkam podľa českých právnych predpisov	49
3.3.4	Odpis pohľadávok podľa slovenských právnych predpisov.....	52
3.3.5	Odpis pohľadávok podľa českých právnych predpisov	53

4	Vyhodnotenie pohľadávok po splatnosti v spoločnosti Danfoss Power Solutions a.s.	55
4.1	Charakteristika spoločnosti.....	55
4.2	Vznik a sledovanie pohľadávok z obchodného styku v spoločnosti.....	55
4.3	Vývoj pohľadávok spoločnosti v rokoch 2010-2013.....	57
4.4	Pohľadávky po lehote splatnosti a vyhodnotenie efektivity ich zaistenia	60
5	Záver	67
	Zoznam použitej literatúry.....	69
	Zoznam skratiek	71
	Prehlásenie o využití výsledkov diplomovej práce	
	Zoznam príloh	
	Prílohy	

1 Úvod

V podnikateľskom prostredí je jedným z najpoužívanějších pojmov, pojem pohľadávka. Pohľadávka predstavuje nárok veriteľa fyzickej prípadne právnickej osoby na peňažné prípadne nepeňažné plnenie zo strany dlžníka.

Pohľadávky predstavujú neoddeliteľnú súčasť kolobehu finančných prostriedkov podniku. Sú v nich viazané finančné prostriedky, ktoré by mohol podnik využiť na rozširovanie výroby, zavádzanie inovačných technológií, prípadne aj ako zdroj ocenenia svojich zamestnancov. Ak má podnik veľký objem svojich finančných prostriedkov viazaných práve v pohľadávkach, môže nastať situácia, ktorá spôsobí jeho platobnú neschopnosť, čo neskôr môže viesť k zániku spoločnosti. Takejto situácii je možné predísť uzatvorením zmluvy medzi podnikmi, v ktorej sú jasne definované práva a povinnosti jednotlivých zmluvných strán. Za prevenciu možno považovať aj súbor informácií o platobných schopnostiach súčasných, ale aj potenciálnych obchodných partneroch a v neposlednom rade i mnoho ďalších možností zaistenia pohľadávok.

Cieľom diplomovej práce je teoretické priblíženie problematiky pohľadávok z obchodného styku, možnostiam ich zabezpečenia, definovanie právneho, účtovného a daňového hľadiska pohľadávok z obchodného styku po splatnosti podľa platnej slovenskej a českej legislatívy, a tieto získané teoretické poznatky následne využiť pri praktickom vyhodnotení pohľadávok z obchodného styku po splatnosti vo vybranej spoločnosti pôsobiacej na území Slovenskej republiky. Na dosiahnutie stanoveného cieľa budú v práci využité rôzne metódy skúmania a to najmä analýza, dedukcia, syntéza a komparácia.

Diplomová práca je rozdelená do troch častí. V prvej časti je venovaná pozornosť obecnej charakteristike pohľadávok a možnostiam ich zaistenia podľa slovenskej a českej právnej úpravy. V druhej časti je venovaná pozornosť účtovnému, daňovému a právnenému hľadisku pohľadávok po splatnosti v rozdelení na slovenskú a českú právnu úpravu. Posledná praktická časť diplomovej práce je zameraná na charakteristiku vybraného podniku Danfoss Power Solutions a. s., vývoj jeho pohľadávok v období od roku 2010 po rok 2013 a taktiež je v tejto časti diplomovej práce popísaný systém riadenia pohľadávok.

2 Charakteristika pohľadávok

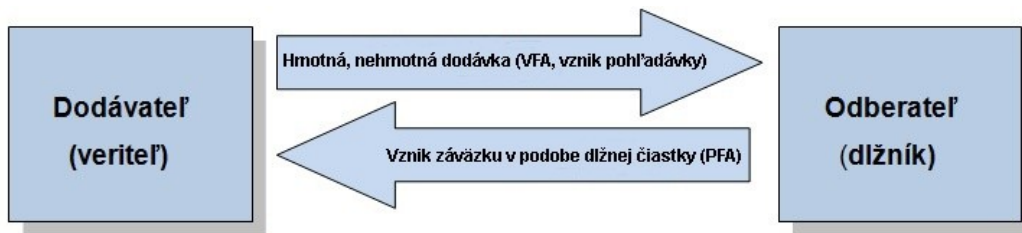
2.1 Obecná charakteristika pohľadávok

Vo všeobecnosti si pod pojmom pohľadávka môžeme predstaviť určité právo jedného subjektu na zaplatenie peňažnej čiastky od subjektu druhého. V Slovenskej republike upravuje tento vzťah zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov a zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov. V Českej republike je tento vzťah upravený v zákone č. 89/2012 Sb., Občiansky zákonník, takzvaný nový občiansky zákonník (ďalej len NOZ). Vyššie uvedené zákony nedefinujú presne pojem pohľadávka, ale jeho protipól teda záväzok.

Najčastejším právnym dôvodom vzniku pohľadávky medzi podnikateľskými subjektmi je záväzkový vzťah, a to napríklad kúpna zmluva, sprostredkovateľská zmluva, zmluva o dielo a podobne. Účastníkov tohto právneho vzťahu nazývame veriteľ a dlžník. Účastník zmluvy, ktorý má povinnosť zaplatiť druhej strane za uskutočnené plnenie, je označovaný ako dlžník. Účastník zmluvy, ktorý má nárok na úhradu za plnenie je označovaný ako veriteľ.

Z obsahu zmluvy musí jasne vyplývať kto, kedy, komu a za akú úplatu bude povinný záväzok vyplývajúci zo zmluvy splniť.

Pohľadávky môžeme špecifikovať ako určitú formu poskytnutia obchodného úveru a ako prejav vzájomných obchodných vzťahov medzi obchodnými partnermi. Pohľadávky vznikajú u veriteľa na základe časového nesúladu medzi okamžikom prevedenia výkonu a okamžikom úhrady za tieto výkony. Pohľadávka vzniká okamžikom, kedy odberateľ, ktorému dodávateľ (fyzická alebo právnická osoba) dodal určitú hmotnú alebo nehmotnú dodávku, nezaplatí stanovenú peňažnú čiastku priamo proti vystavenému dokladu. Na obrázku 2.1-1 je zobrazený vznik pohľadávky, kedy dodávateľ vystaví faktúru odberateľovi za hmotnú prípadne nehmotnú dodávku a odberateľ príjme faktúru od dodávateľa, čím sa zaväzuje uhradiť dlžnú čiastku v stanovenej dobe splatnosti.

Obrázok 2.1-1 Vznik pohľadávky (vlastné spracovanie)

Vo väčšine prípadov môžeme vznik pohľadávky spojiť s existenciou určitého zmluvného vzťahu. Zmluvný vzťah môže vzniknúť na základe písomnej prípadne ústnej dohody.

Pohľadávky sa v účtovníctve veriteľa evidujú v súvahe v položke aktív, a tvoria súčasť obežného majetku. Pohľadávky sú oceniteľné v peňažných jednotkách a ich cieľom je priniesť podniku ekonomický prospech. Ako môžeme vidieť na obrázku 2.1-1 vznik pohľadávky jedného subjektu obchodného vzťahu je vždy spojený so vznikom záväzku druhého subjektu. Naopak zánik pohľadávky jedného subjektu obchodného vzťahu je zároveň i zánikom záväzku druhého subjektu čo je názorne zobrazená na obrázku 2.1-2.

Obrázok 2.1-2 Zánik pohľadávky (vlastné spracovanie)

Pred samotným uzatvorením zmluvného vzťahu je dôležité dbať o správnu formuláciu zmluvy. Zo zmluvy by malo byť odstránené všetko, čo by mohlo viesť k rozporom a odlišným výkladom. V prípade zle formulovanej zmluvy môže s vyššou pravdepodobnosťou dôjsť k vzniku problémových pohľadávok.

Preveniou vzniku problémových pohľadávok je predovšetkým:¹

- a) získavanie informácií o druhej strane, ktoré majú povahu:

¹ BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohľadávky – právne – daňové – účetné*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.

- **administratívne** - ľahko získateľné z verejne dostupných zdrojov, a to napríklad prostredníctvom obchodného alebo živnostenského registra. Napríklad: právna forma spoločnosti, rok založenia, adresa spoločnosti, kontakty na spoločnosť, zameranie spoločnosti, základný kapitál, ročný obrat a pod.
- **kreditné** - vypovedajú o celkovej platobnej schopnosti obchodného partnera.
- **bankové** - tieto informácie je možné legálne získať. Banka môže tieto informácie poskytnúť iba so súhlasom klienta. V prípade, že sa jedná o občianskoprávne prípadne trestné stíhanie, súhlas nie je potrebný.

b) správna formulácia obchodných zmlúv - presná definícia povinností jednotlivých účastníkov zmluvy, prípadné zakomponovanie zmluvného zaistenia budúcej pohľadávky.

Informácie o odberateľoch majú pomôcť zistiť kvalitu odberateľa predstavovanú jeho platobnou schopnosťou. Tieto informácie sú aktuálne najmä pri nových, neznámych a zahraničných odberateľoch. Podľa bonity odberateľov sa podnik rozhodne aj pre určitý spôsob získavania platieb za dodávky (napr. pre výborných odberateľov má tzv. otvorený účet, pri horších odberateľoch môže požiadať o otvorenie akreditívu a pod.).²

Je vhodné, aby mala firma podrobne vypracované kritéria hodnotenia bonity odberateľov na základe ktorých bude následne schopná vypracovať jednotlivým odberateľom úverové limity a doby splatností ich pohľadávok. Na nasledujúcej tabuľke 2.1-1 si ukážeme ako môžu tieto kritéria hodnotenia bonity odberateľov vyzerať.

Celková charakteristika	Ukazovateľ	Váha vnútri charakteristiky	Celková váha	Maximálne bodové hodnotenie
Historické výsledky		100 %, z toho:	70 %	700 b.
	Objem tržieb, ziskovosť odberateľa	50 %		
	Platobná disciplína	50 %		
Spolupráca		100 %, z toho:	10 %	100 b.
	Prístup k informáciám – ochota poskytovať informácie	50 %		

² VLACHYNSKÝ, K. a kol. 2006. Podnikové financie. Bratislava: Iura Edition, 2006. s. 283. ISBN 80-8078-029-3.

	Miera partnerstva	50 %		
Manažment	Informovanosť o manažmente, ochota spolupracovať	100 %	10 %	100 b.
Charakteristika podniku	Postavenie v odvetví	100 %	5 %	50 b.
Charakteristika odvetvia	Postavenie odvetvia, vývoj, hlavné tendencie, vplyvy, štátne zásahy, vonkajšie faktory	100 %	5 %	50 b.
CELKOM			100 %	1000 b.

Tabuľka 2.1-1 Kritéria hodnotenia bonity odberateľov (VOZŇÁKOVÁ 2004)

2.2 Zmluva ako najbežnejší dôvod vzniku pohľadávky

Ako už bolo vyššie spomenuté medzi najčastejšie dôvody vzniku pohľadávky patrí **zmluva**. Vznik a uzatváranie zmlúv je v Slovenskej republike upravené v Občianskom a Obchodnom zákonníku. V Českej republike upravuje tento vzťah NOZ. Zmluvy však môžu vzniknúť aj iné ako tie, ktoré sú uvedené v týchto zákonoch. Tieto zmluvy by sa však mali opierať o zákony, aby v prípade vzniku súdneho sporu neboli prehlásené za neplatné. Pre prípadné vymáhanie pohľadávok je dôležitý: obsah zmluvy, dodacie a platobné podmienky.³

Zmluva môže byť uzatvorená medzi dvoma prípadne viacerými účastníkmi. Mala by byť jednoznačná a zrozumiteľná pre všetky zúčastnené strany. Zmluva môže mať písomnú aj ústnu formu. V zákone je definovaná zmluva z predaja nehnuteľností, ktorá je vyžadovaná priamo v písomnej forme podľa Občianskeho zákonníka.

Ústna forma zmlúv je využívaná predovšetkým pri nevýznamných zmluvách a je založená na určitej ústnej dohode medzi dvoma stranami. Spoľahlivosť takejto zmluvy nie je príliš vysoká, nakoľko dokazovanie, že bola ústna zmluva uzatvorená je príliš ťažké. V podstate sa jedná o tvrdenie proti tvrdeniu.

Náležitosti, ktoré by mala zmluva spĺňať:

- a) **určitosť a zrozumiteľnosť** - vyjadruje vôľu zmluvných strán, presne definovaný predmet plnenia,

³ BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohľadávky – právne – daňové – účetné*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.

- b) **možnosť plnenia** - plnenie, ktoré je realizovateľné z fyzikálneho a časového hľadiska (napr. dodávka neexistujúceho tovaru),
- c) **predpísaná forma** - ústna, písomná. Písomná v prípade priameho nariadenia zákonom, prípadne ak to vyžaduje jedna zo zúčastnených strán. Písomná forma je preferovaná z dôvodu ľahkej dôkaznosti pri prípadnom vzniknutí sporu.
- d) **vážne mienenie právneho úkonu** - dôležité aby bol obojstranný záujem o uzatvorenie zmluvy.

2.3 Klasifikácia pohľadávok

Najčastejším druhom pohľadávok v účtovnej jednotke sú pohľadávky z obchodného styku. Účtovnej jednotke však počas jej pôsobenia môžu vzniknúť aj pohľadávky z iných dôvodov, a to napríklad:

- z titulu zamestnávania pracovníkov (pohľadávky voči zamestnancom),
- z titulu poskytovania úverov a pôžičiek iným právnym subjektom (finančné pohľadávky),
- z titulu preplatkov zákonných platieb daní a poistného,
- z titulu investovania do iných obchodných spoločností (pohľadávky z cenných papierov a podielov v obchodných spoločnostiach, ktoré majú charakter finančného majetku),
- z titulu odloženej dane.

Pohľadávky z obchodného styku môžeme členiť podľa rôznych hľadísk a to napríklad podľa:

1. **povahy** môžeme pohľadávky rozdeliť na:

- a) **peňažné** pohľadávky - ktorých plnenie má peňažný charakter,
- b) **nepeňažné** pohľadávky - ktorých plnenie môže mať iný ako peňažný charakter.

2. **doby splatnosti** môžeme pohľadávky rozdeliť na:

- a) **krátkodobé pohľadávky** - dohodnutá doba splatnosti nepresahuje jeden rok,

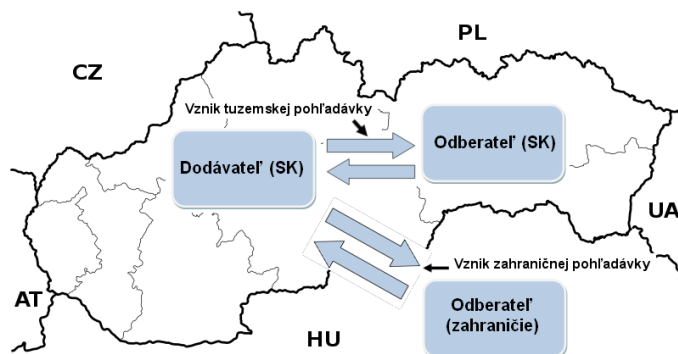
b) **dlhodobé pohľadávky** - dohodnutá doba splatnosti dlhšia ako jeden rok, v prípade dlhodobej pohľadávky, ktorá je splatná v nasledujúcom účtovnom období sa vykazuje v súvahe ako krátkodobá.

Ďalej môžeme pohľadávky podľa doby splatnosti rozdeliť na:

- a) **nespliatné pohľadávky** - pohľadávka existuje, ale nenastal ešte deň, počas ktorého má dlžník povinnosť poskytnúť plnenie veriteľovi,
- b) **spliatné pohľadávky** - nastal deň, počas ktorého má dlžník povinnosť poskytnúť plnenie veriteľovi,
- c) **po lehote splatnosti** - dlžník neuspokojil pohľadávku včas, teda v určenej lehote jej splatnosti. Tie to pohľadávky môžeme ďalej rozdeliť na **vymožitelné** a **nevymožitelné** pohľadávky.

3. **miesta vzniku** môžeme pohľadávky rozdeliť na:

- a) **domáce (tuzemské) pohľadávky** - plnenie týchto pohľadávok vzniká v domácej zemi (V prípade Slovenskej republiky sa jedná o pohľadávky, ktorých plnenie vznikne na území Slovenskej republiky),
- b) **zahraničné pohľadávky** - plnenie týchto pohľadávok vzniká v zahraničí (pohľadávky slovenskej firmy voči firme pôsojacej v zahraničí napr. v Maďarsku ako môžeme vidieť na obrázku 2.3-1)

Obrázok 2.3-1 Pohľadávky podľa miesta vzniku (vlastné spracovanie)

4. **druhu** môžeme pohľadávky rozdeliť na:

- a) **Pohľadávky z obchodných vzťahov** - tieto pohľadávky vznikajú na základe dodávateľsko-odberateľských vzťahov, prejavujú sa ako pohľadávky voči odberateľom. Tieto pohľadávky môžu mať krátkodobý aj dlhodobý charakter.

Zánik týchto pohľadávok najčastejšie nastane inkasovaním pohľadávky. Okrem inkasovania môže dôjsť k ich predaju prípadne vyrovnaniu iným spôsobom. K pohľadávkam z obchodných vzťahov môžeme ďalej zaradiť aj preddavky súvisiace s obstaraním majetku alebo poskytnutím služby.

- b) **Pohľadávky voči zamestnancom** - v rámci zúčtovacích vzťahov voči zamestnancom predstavujú menšiu časť oproti vzniknutým zamestnaneckým záväzkom. Tieto pohľadávky súvisia predovšetkým s preddavkami poskytnutými na pracovné cesty, prípadne s obstaraním majetku alebo služby, s predpísanou náhradou škody alebo manka na majetku spôsobenou zamestnancom.
- c) **Pohľadávky voči spoločníkom** - tieto pohľadávky súvisia so vzťahom spoločnosti k jej majiteľom počas existencie spoločnosti. Napríklad: pohľadávky za upísané vlastné imanie, pohľadávky voči spoločníkom pri úhrade straty, pohľadávky pri zániku spoločnosti, pohľadávky voči spoločníkom pri poskytnutí pôžičky a iné.
- d) **Iné pohľadávky** - do tejto skupiny patria pohľadávky ktoré nie sú zaradené do žiadneho z vyššie uvedených druhov. Napríklad: pohľadávky z nájmu, pohľadávky voči finančným inštitúciám.

5. **istoty úhrady** môžeme pohľadávky rozdeliť na:

- a) **Isté pohľadávky** - pri týchto pohľadávkach je známa suma, ktorú účtovná jednotka inkasuje. S istotou o nich vieme že boli uznané ako aktívum a vyhovelí definícií aktív a kritériám pravdepodobnosti ekonomického úžitku a spoľahlivosti ocenenia. Isté pohľadávky sa vykazujú v súvahe.
- b) **Neisté pohľadávky** - pri týchto pohľadávkach nevieme presne určiť sumu. Suma sa spravidla odhaduje na základe zmluvy (napríklad náhrada škody pri poistnom plnení). Medzi neisté pohľadávky patria svojím charakterom aj podmienené pohľadávky, ktoré predstavujú výsledok neplánovaných alebo neočakávaných minulých udalostí, ktoré môžu viesť k zvýšeniu ekonomických úžitkov účtovnej jednotky v budúcnosti. Táto schopnosť bude potvrdená, prípadne vyvrátená budúcimi udalosťami, ktoré účtovná jednotka nedokáže kontrolovať. Príkladom môže byť súdny spor na základe ktorého podnik buď

získa alebo nezíska ekonomický úžitok. Neisté pohľadávky sa uvádzajú v poznámkach.

Podmienené pohľadávky sa v súvahe nevykazujú, a to z toho dôvodu, že ich uznanie by viedlo k vykázaniu zisku, ktorý nebude možno nikdy realizovaný. Pokiaľ je pravdepodobný prítok ekonomického prospechu, zverejní sa podmienené aktívum v poznámkach. Ak sa prospech stane prakticky istým, vykáže sa podmienené aktívum ako pohľadávka a ako výnos v období, v ktorom istota nastala.

Na obrázku č. 2.3-2 môžeme vidieť spôsob vykazovania istých a neistých pohľadávok.

Obrázok 2.3-2 Vykazovanie istých, neistých pohľadávok (vlastné spracovanie)

6. ďalej môžeme pohľadávky rozdeliť na:

- bežné pohľadávky**- dlžník sa nachádza v priaznivej finančnej situácii, niet pochýb o včasnom vyrovnaní celej pohľadávky,
- sporné pohľadávky** - dlžník má určité výhrady k náležitostiam pohľadávky, napríklad k čiastke, dobe splatnosti, určitým formálnym náležitostiam,
- pochybné pohľadávky** - pohľadávke vypršala doba splatnosti a dlžník bol upomenutý, aby dlžnú čiastku uhradil. Je pravdepodobná úplná alebo čiastočná úhrada pohľadávky.
- nedobytné pohľadávky** - je vysoko pravdepodobné, že pohľadávka nebude uhradená vôbec, prípadne bude uhradená vo veľmi malej čiastke.

2.4 Pohľadávky podľa medzinárodných účtovných štandardov IAS/IFRS

V medzinárodných účtovných štandardoch nie je problematike pohľadávok venovaný žiadny samostatný štandard. Avšak vo viacerých účtovných štandardoch

sú upravené konkrétne pohľadávky vznikajúce z podnikateľskej činnosti. Príkladom môže byť IAS 12 - Dane z príjmov, ktorý sa venuje daňovým pohľadávkam. Problematiku pohľadávok z obchodného styku zastrešuje predovšetkým štandard IAS 18 - Výnosy. Pohľadávky, ktoré podniku vznikajú, spôsobujú súčasne pohyb zdrojov majetku, majetku alebo vznik výnosov a nákladov. Z tohto dôvodu sa o nich hovorí vždy vo vzťahu k príslušnej položke výkazov účtovnej závierky.

Medzinárodné účtovné štandardy považujú pohľadávky za majetok, ktorého predpokladom je získanie priameho alebo nepriameho budúceho ekonomického prospechu podniku. Pre pohľadávky platí všeobecná definícia majetku podľa Rámcovej osnovy IAS/IFRS.

Majetok je podľa IAS/IFRS definovaný ako ekonomický prostriedok ovládaný podnikom, ktorý je výsledkom minulých udalostí od ktorého sa očakáva, že účtovnej jednotke prinesie budúce ekonomické úžitky. Nie je dôležité vlastnícke právo ale ekonomické vlastníctvo. Majetok musí ďalej spĺňať nasledujúce požiadavky a to:

- spoľahlivosť ocenenia,
- existencia dostatočnej istoty plynutia ekonomických úžitkov účtovnej jednotke.

Z hľadiska vecnej podstaty môžeme pohľadávky charakterizovať v širšom alebo užšom zmysle. V širšom zmysle si pod pojmom pohľadávka môžeme predstaviť pohľadávku, ktorú je podnik schopný s určitým stupňom pravdepodobnosti spoľahlivo oceniť. Jedná sa najmä o pohľadávky vyplývajúce z podnikateľskej činnosti. V užšom zmysle sa jedná o pohľadávky členené podľa istoty a o podmienené pohľadávky.

Ďalším členením je členenie z titulu vzniku pohľadávky. Z tohto hľadiska môžeme rozdeliť pohľadávky na dve skupiny:

- a) **pohľadávky z obchodných vzťahov** - podniku vznikajú najčastejšie v súvislosti s realizáciou výkonov, predovšetkým predajom výrobkov, prác a poskytovaním služieb.
- b) **pohľadávky z nezinkasovaných nárokov podniku voči iným ako obchodným partnerom** - pohľadávky ktoré vznikajú vo vzťahu voči vonkajšiemu okoliu prípadne vo vnútri podniku. Patria sem najmä pohľadávky

voči zamestnancom, inštitúciám sociálneho a zdravotného poistenia, finančným orgánom z titulu daní a odvodov.

Osobitnú kategóriu pohľadávok tvorí:

- a) **odložené daňové pohľadávky** - jedná sa o pohľadávky, ktoré sú časovo obmedzené. K ich vyrovnaníu nedochádza inkasom, prípadne zápočtom, ako v iných prípadoch, ale k vyrovnaníu dochádza postupne v časovej a vecnej nadväznosti.
- b) **pohľadávky medzi účastníkmi združenia.**

2.5 Možnosti preventívneho zaistenia pohľadávok

S pohľadávkami je spojené vysoké riziko ich nesplnenia zo strany dlžníka čo môže v konečnom dôsledku viesť k zníženiu platobnej schopnosti veriteľa. V súčasnej dobe, v dobe krízy, neistôt je výrazným problémom pre organizácie a podnikateľov nárast neuhradených pohľadávok. Podniky by sa mali predovšetkým zamerať na prevenciu a nie až na samotné riešenie sporných pohľadávok. Z tohto dôvodu je preto vhodné ako prevenciu využiť niektoré z mnohých nástrojov slúžiacich na zaistenie pohľadávok.

Podstata zaistenia pohľadávok spočíva v možnosti veriteľa, ktorý sa nedočká plnenia od svojho dlžníka, uspokojiť svoju pohľadávku iným spôsobom. Nástroje slúžiace na zaistenie pohľadávok sú v Slovenskej republike upravené v Obchodnom a Občianskom zákonníku a v Českej republike v NOZ. Hlavnou úlohou zaistovacích nástrojov je ochrana pohľadávok veriteľa voči dlžníkovi. O zaistovaciu funkciu sa jedná iba v prípade, pokiaľ je zaistovací prostriedok schopný splnenie dlhu nahradiť, teda dáva veriteľovi istotu, že nejaké plnenie skutočne utrži. NOZ v Českej republike preto rozlišuje zaistenie od obyčajného utvrdenia dlhu. Medzi nástroje zaistenia patrí zástavné právo, zádržné právo, ručenie, finančná záruka, zaistovací prevod práva a zrážky zo mzdy. K nástrojom na utvrdenie dlhu patrí zmluvná pokuta a uznanie dlhu.

Jednotlivým nástrojom sa budeme v práci postupne venovať v nasledujúcich bodoch.

2.5.1 Zmluva

Zmluva je jedným z najčastejšie používaných zaistovacích prostriedkov. Už od dôb rímskeho práva platí zásada: **clara pacta - boni amici**, čo znamená jasné zmluvy robia dobrých priateľov⁴. Zvýšená pozornosť jej už bola venovaná v časti 2.2 Zmluva ako najbežnejší dôvod vzniku pohľadávky a preto sa ňou nebudeme ďalej podrobnejšie zaoberať.

2.5.2 Zmluvná pokuta

Zabezpečovací prostriedok ktorým si zmluvné strany kompenzujú porušenie zmluvných povinností zo strany jedného z partnerov. Zmluvnou pokutou je možné zaistiť akékoľvek porušenie záväzku od oneskoreného platenia, oneskorených dodávok tovarov až po chyby na vykonanom diele. Zmluvnú pokutu upravuje v Slovenskej republike § 544 Občianskeho zákonníka a §§ 300 až 302 Obchodného zákonníka. V Českej republike §§ 2048 až 2052 NOZ. NOZ výslovne umožňuje zjednať zmluvnú pokutu i vo forme iného, ako peňažitého plnenia. NOZ ďalej pripúšťa, aby dlžníkovi vznikla povinnosť k zaplateniu pokuty aj v prípade, že porušenie zmluvnej povinnosti nezavinil. Zmluvné strany si však môžu zaviazat' vznik nároku na zaplatenie zmluvnej pokuty výhradne na zavinené porušenie.

Dohoda o zmluvnej pokute musí mať vždy písomnú podobu, a to aj v prípade, kedy sa viaže na zmluvu uzatvorenú v inej ako písomnej podobe. Dôležité je stanoviť výšku zmluvnej pokuty prípadne spôsob, akým má byť zmluvná pokuta vyčíslená. Zmluvná pokuta môže byť dohodnutá aj v inej ako peňažnej podobe.

2.5.3 Ručenie

Ručenie vzniká na základe písomného prehlásenia, ktorým ručiteľ, tretia osoba, preberie povinnosť uspokojiť pohľadávku v prípade, že pohľadávka nebude uspokojená dlžníkom. V tomto prehlásení musí byť uvedený veriteľ, dlžník, pohľadávka a obmedzenie ručenia na časť pohľadávky, prípadne na určitú dobu. Ručiteľ môže ručiť za celú čiastku alebo iba za jej časť. Ručiteľom jednej pohľadávky

⁴ PILÁTOVÁ, Jana a Jaroslav RICHTER. *Pohľadávky a jejich řešení v podnikové praxi: praktická řešení a vzory, daňová a účetní problematika, vybraná související ustanovení*. 2. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 119 s. ISBN 978-80-7263-678-5.

môžu byť aj viacerí ručiteľia. V prípade, že dlžník pohľadávku neuspokojí, prechádza táto povinnosť na ručiteľa. Týmto sa znižuje riziko veriteľa spojené s návratnosťou pohľadávky. V Českej republike NOZ preberá úpravu z doteraz platného obchodného zákonníka. Okrem prehlásenia ručiteľa o prevzatí ručenia vyžaduje NOZ aj prijatie ručenia veriteľom. Pokiaľ veriteľ ručiteľa neprijme, nemôže po ňom v prípade nesplnenia dlhu nič žiadať.

2.5.4 Preddavok od odberateľa

V obchodnej praxi sa pomerne často stretávame s tým, že dodávateľ požaduje od svojho odberateľa zaplatenie čiastočnej alebo celej sumy za vzniknutú dodávku ešte pred jej samotným uskutočnením. Dodávateľ sa tým snaží predísť oneskorenému plateniu alebo nezaplateniu svojich pohľadávok. Dodávateľ sa preddavkom najčastejšie chráni pred novými prípadne rizikovými odberateľmi.

2.5.5 Zmenka

Zmenka patrí pre svoju jednoduchosť a zaručenú návratnosť v obchodnej praxi k obľúbeným zaistovacím prostriedkom pohľadávok. Zmenka je obchodovateľný cenný papier, ktorý obsahuje bezpodmienečný písomný záväzok dlžníka uhradiť čiastku, ktorá je na zmenke uvedená, v určitom čase a na určitom mieste. Náležitosti zmenky upravuje v Slovenskej republike Zákon zmenkový a šekový č. 191/1950 Zb.. Zmenkový dlžník (odberateľ) sa písomne zaväzuje, že zaplatí zmenkovému veriteľovi (dodávateľ) určité peňažné plnenie. Zmenkový veriteľ môže od zmenkového dlžníka požadovať, aby zmenku zabezpečil prostredníctvom ručiteľa (avala). Ručiteľom zvyčajne býva banka dlžníka.

Pri použití zmenky k zaisteniu pohľadávok je dôležité jej delenie:

1. Podľa **vystaviteľa** zmenky:

- **zmenka vlastná** - vystaviteľ, ktorým je dlžník, sa zaväzuje veriteľovi, že zaplatí veriteľovi alebo oprávnenej osobe stanovenú sumu v určitý deň a na určitom mieste,
- **zmenka cudzia** - vystaviteľ dá príkaz dlžníkovi, aby zaplatil vystaviteľovi alebo inej oprávnenej osobe stanovenú sumu v určitý deň a na určitom mieste.

2. Podľa údajov **splatnosti**:

- **vista zmenka** - musí byť zaplatená v okamžiku predloženia dlžníkovi,
- **datto zmenka** - splatná za určitú dobu od vystavenia,
- **lehotová vista zmenka** - splatná po určitej dobe od predloženia zmenky,
- **zmenka fixná** - s pevným termínom splatnosti.⁵

2.5.6 Dokumentárny akreditív

V medzištátnych obchodoch patrí dokumentárny akreditív k jedným z najdôležitejších zaistovacích ale aj platobných nástrojov a je upravovaný medzinárodnými dohodami a pravidlami medzinárodného obchodu. Na tuzemský akreditív v Slovenskej republike sa vzťahujú §§ 689 až 691 Obchodného zákonníka a v Českej republike §§ 2690 až 2692 NOZ. Dokumentárny akreditív zabezpečuje veriteľovi vyšší stupeň istoty ako v prípade priameho platobného styku.

Princíp dokumentárneho akreditívu spočíva v tom, že sa banka zaviazala, že zaplatí dodávateľovi stanovenú čiastku v prípade, ak predloží do určeného termínu dokumenty, ktoré musia spĺňať stanovené podmienky vyplývajúce pre dokumentárny akreditív. Banka zastáva úlohu sprostredkovateľa medzi dodávateľom a odberateľom.

Výhody dokumentárneho akreditívu u **dodávateľa**:

- eliminuje riziko nezaplatenia za dodaný tovar alebo poskytnutú službu,
- istota, že pri splnení podmienok akreditívu za dodaný tovar alebo poskytnutú službu zaplatí banka,
- ochrana pred rizikom neprebratia tovaru zo strany odberateľa,
- získanie finančných prostriedkov pred lehotou jej splatnosti.

Výhody dokumentárneho akreditívu u **odberateľa**:

- banka vykoná platbu len po splnení vopred stanovených podmienok dokumentárneho akreditívu dodávateľom,
- pri výplate dokumentárneho akreditívu tovar bude už na ceste.

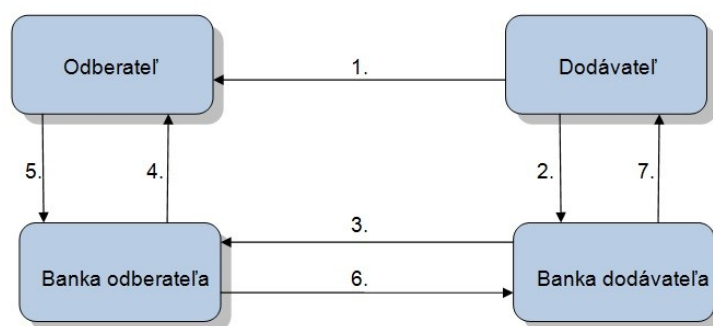
⁵ BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky – právně – daňově – účetně*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.

Výraznou **nevýhodou** pre odberateľa ako aj dodávateľa je zvýšená časová a administratívna náročnosť.

2.5.7 Dokumentárne inkaso

Podobne ako v prípade dokumentárneho akreditívu sa aj dokumentárne inkaso používa prevažne v zahraničnom obchode. Na rozdiel od dokumentárneho akreditívu, ktorý sa používa prevažne v nestabilnom ekonomickom prostredí, dokumentárne inkaso sa používa v stabilných ekonomických a politických podmienkach. To znamená, že medzi obchodnými partnermi existuje dôvera. Zaisťovacia schopnosť dokumentárneho inkasa nie je na tak vysokej úrovni ako dokumentárny akreditív, avšak stále patrí medzi bezpečnejšie spôsoby ako priama platba. Banka v tomto prípade opäť vystupuje ako sprostredkovateľ a svoju činnosť vykonáva na príkaz dodávateľa. Potrebné dokumenty vydá odberateľovi až po zaplatení.

V praxi sa stretávame s dvoma druhmi dokumentárneho inkasa. Jedným druhom sú dokumenty proti zaplateniu, pri ktorom kupujúci zaplatí banke inkasnú čiastku a za túto čiastku obdrží inkasné dokumenty. Druhým druhom sú dokumenty proti akceptácii zmenky. Kupujúci v tomto prípade akceptuje zmenku vystavenú na seba a získa dokumenty.⁶

Obrázok 2.5-1 Proces dokumentárneho inkasa (vlastné spracovanie)

Popis procesu dokumentárneho inkasa zobrazený na obrázku 2.5-1:

1. Dodávateľ odošle tovar bez dokladov odberateľovi. Kupujúci nemá k tovaru prístup.

⁶ BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. Pohledávky – právně – daňově – účetně. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.

2. Dodávateľ predá príslušné dokumenty svojej banke a vyplní inkasný príkaz.
3. Banka dodávateľa odošle dokumenty banke odberateľa.
4. Banka odberateľa predá doklady odberateľovi, a to po zaplatení alebo po akceptácií zmenky.
5. Odberateľ zaplatí hotovosť alebo akceptuje zmenku.
6. Banka odberateľa prevedie peniaze alebo zmenku banke dodávateľa.
7. Banka dodávateľa pripíše peniaze na účet dodávateľa.

2.5.8 Poistenie pohľadávok

Poistenie pohľadávok eliminuje riziká vyplývajúce z platobnej neschopnosti obchodných partnerov v medzinárodnom ako aj v tuzemskom obchode. Týmito rizikami sú predovšetkým:

- platobná neschopnosť spôsobená politickými udalosťami v zemi kupujúceho (vojna, revolúcia, občianske nepokoje, štrajky),
- nemožnosť transferu úhrad v dôsledku ekonomických problémov,
- vyhlásenie platobnej neschopnosti kupujúceho,
- vyhlásenie moratória na platby,
- prírodné katastrofy.

Poistením pohľadávky prechádza riziko nezaplatenia dlžnej čiastky na poisťovňu. Analytici poisťovní zaoberajúcimi sa poistením pohľadávok musia neustále monitorovať odberateľov, s ktorými klient obchoduje, ako aj teritórium na ktorom sa odberatelia nachádzajú.

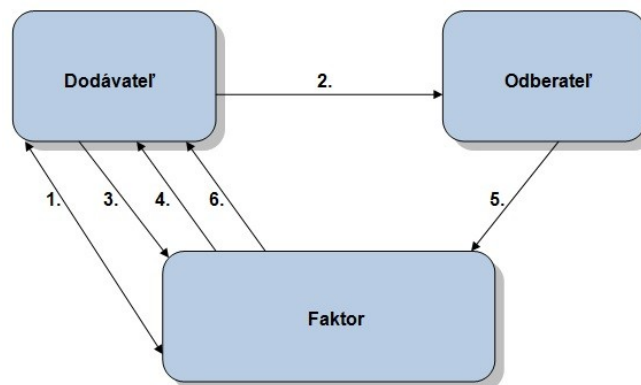
V Slovenskej republike sa poistením pohľadávok zaoberá EXIMBANKA SR, ktorá bola zriadená štátom na podporu slovenského exportu a importu v roku 1997. Veritelia môžu ďalej využiť aj služby komerčných bánk, ktoré svoje portfólio rozšírili aj o poistenie pohľadávok, prípadne služby poisťovacích spoločností.

2.5.9 Faktoring

Princíp faktoringu spočíva v odkúpení krátkodobých pohľadávok pred uplynutím lehoty ich splatnosti. Vo väčšine prípadov býva lehota splatnosti 30 až 90 dní. Ten, kto pohľadávku odkupuje, sa nazýva **faktor**. Faktorom môže byť banka prípadne nebanková faktoringová spoločnosť. Medzi faktorom a majiteľom

pohľadávky sa uzatvára takzvaná faktoringová zmluva, v ktorej sú stanovené podmienky odkúpenia pohľadávky. Faktoringová zmluva býva najčastejšie uzatvorená na určité časové obdobie.

Faktor sa zaväzuje, že určitú časť pohľadávok preplatí dodávateľovi bez ohľadu na to, či bude pohľadávka odberateľom uhradená alebo nie. Na obrázku 2.7-2 môžeme vidieť proces fungovania faktoringu.

Obrázok 2.5-2 Proces fungovania faktoringu (vlastné spracovanie)

Proces faktoringu:

1. Uzatvorenie faktoringovej zmluvy.
2. Dodávka tovaru.
3. Postúpenie pohľadávky faktorovi.
4. Prefinancovanie postúpenej pohľadávky.
5. Úhrada pohľadávky od odberateľa faktorovi.
6. Vyrovnanie pohľadávky.

K postúpeniu pohľadávky faktoringovej spoločnosti nie je potrebný súhlas dlžníka. Súhlas dlžníka je potrebný iba v prípade, že bola medzi dodávateľom a odberateľom písomne uzatvorená zmluva, v ktorej bolo postúpenie pohľadávky dovoľené len so súhlasom odberateľa.

Faktoringové operácie ktoré sú spojené s pohľadávkami nie sú predmetom dane z pridanej hodnoty. Avšak predmetom dane z pridanej hodnoty sú služby poskytované faktoringovou spoločnosťou pôvodnému veriteľovi spojené so správou pohľadávok.

Factoring dáva spoločnostiam k dispozícii hotovosť, ktorú potrebujú ku svojej ďalšej činnosti. Tie potom nemusia mať viazané finančné prostriedky v pohľadávkach. Factoring sa teda stáva alternatívnym zdrojom financovania.⁷

2.5.10 Forfaiting

Princíp forfaitingu podobne ako u faktoringu spočíva v odkúpení pohľadávok, avšak s tým rozdielom, že forfaiting sa zaoberá odkúpením strednodobých a dlhodobých pohľadávok bez spätného postihu dodávateľa. Pričom minimálna splatnosť strednodobých pohľadávok je 90 dní. Slúži prevažne na odkúpenie pohľadávok, ktoré vznikajú z investičnej činnosti v zahraničnom obchode.

Na forfaitingovú spoločnosť, ktorou prevažne bývajú banky, prechádzajú všetky riziká, ktoré sú s pohľadávkou spojené. Jedná sa prevažne o obchodné, úverové, kurzové riziká, prípadne riziká spojené s nedobytnosťou pohľadávky.

Dôležité je, aby bola postupovaná pohľadávka určitým spôsobom zaistená z dôvodu možnej insolventnosti a to napríklad dokumentárnym akreditívom, bankovou zárukou, prípadne iným spôsobom. Zaistenie je potrebné z toho dôvodu, aby forfaitingová spoločnosť v prípade nezaplatenia pohľadávky od dlžníka mohla požadovať jej splnenie od osôb, ktoré sa za ňu zaručili.

2.5.11 Banková záruka

Banka sa písomne zaručí (záručná listina), že záväzok veriteľa uspokojí. Bankovú záruku upravuje v Slovenskej republike § 313 až § 322 Obchodného zákonníka. V Českej republike o bankovej záruke pojednávajú §§ 2029 až 2039 NOZ. Bankovú záruku môžeme v prípade spoľahlivej banky považovať za jeden z najrýchlejších zaisťovacích prostriedkov.

Riziká, ktoré sú spojené s neuhradením záväzku dlžníkom prechádzajú na záručnú banku. Predmetom zaistenia prostredníctvom bankovej záruky môže byť záväzok v peňažnej ale aj nepeňažnej forme. Banková záruka by mala tvoriť prílohu kúpnej zmluvy a mala by obsahovať charakteristiku záruky, výšku záruky, dobu splatnosti a iné náležitosti.

⁷ BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. Pohledávky – právně – daňově – účetně. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.

2.5.12 Záložné právo

Záložné právo je pri minimálnych nákladoch najspoľahlivejším zaistovacím nástrojom, ktorým môžeme zaistiť už existujúce, ako aj budúce záväzky. Je nutné sa riadiť obsahovými náležitosťami, ktoré v Slovenskej republike predpisuje Občiansky zákonník v § 151a až § 151me. Záložná zmluva musí mať vždy písomnú podobu. V prípade, že je predmetom zálohy nehnuteľnosť, je nevyhnutné, aby bolo záložné právo zapísané do katastra nehnuteľností. Záložné právo je možné využiť na zabezpečenie peňažnej, ako aj nepeňažnej pohľadávky.

Záložné právo plní dvojakú funkciu:

- **zaist'ovaci**u - vedie dlžníka k splneniu povinnosti splatiť dlh,
- **nahradzovaci**u - pre prípad, že dlžník záväzok nesplní, dáva veriteľovi možnosť uspokojiť svoju pohľadávku z predmetu zálohy.⁸

Záložné právo môže najčastejšie zaniknúť v týchto prípadoch:

- dôjde k zániku zabezpečenej pohľadávky,
- dôjde k zániku všetkých vecí, práv a iných majetkových hodnôt, na ktoré sa vzťahovalo záložné právo,
- v prípade, že sa záložný veriteľ vzdá záložného práva,
- vrátením veci záložcovi, ak záložné právo vzniklo odovzdaním veci,
- v prípade vykonania práva bez ohľadu na rozsah uspokojenia veriteľa.

V Českej republike je problematika upravená v NOZ v § 1309 - § 1394. V predchádzajúcej právnej úprave občianskeho zákonníka sa hovorilo o zaistení pohľadávky, v inej o zaistení splnenia povinnosti či záväzku. NOZ zjednotil terminológiu a zásadne hovorí o zaistení dlhu. Rozsah zaistenia nepeňažného dlhu sa podľa NOZ nemusí nutne riadiť výškou obvyklej ceny v dobe vzniku záložného práva tak, ako bolo uvedené v doterajšej právnej úprave, ale záleží na dohode strán, ako rozsah vymedzí. Zástavou môže byť každá vec, či iná majetková hodnota, s ktorou je možné obchodovať. NOZ podrobnejšie upravuje zastavenie pohľadávky,

⁸ BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. Pohledávky – právně – daňově – účetně. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.

podielu v korporácií, cenného papiera (ďalej len CP) a účtu vlastníka zaknihovaných CP. Záložné právo je možné využiť aj na veci, ktoré momentálne nie sú vo vlastníctve záložného dlžníka. NOZ vyžaduje písomnú formu zmluvy iba v prípade, že to zákon výhradne stanoví.

„Největší novinkou je možnost ujednání, dle něhož si věřitel může zástavu ponechat – a to buď za libovolnou, či určenou cenu (§1315). Taková odchylná ujednání vyžadují vždy písemnou formu (§1359).“⁹

2.5.13 Zádržné právo

V Slovenskej republike je upravené Občianskym zákonníkom v § 151s až v § 151v. Predmetom zádržného práva je na rozdiel od záložného práva výlučne hnutelná vec, ktorú môže zadržať, aby zabezpečil svoju splatnú pohľadávku. NOZ platný v Českej republike umožňuje uplatniť zádržné právo aj v prípade, kedy hrozí, že dlžník svoj dlh nesplatí, nakoľko nie je schopný splácať ani svoje ostatné dlhy. V tomto prípade môže veriteľ zadržať vec aj pred okamžikom splatnosti dlhu. Ďalej podľa NOZ môže veriteľ zadržať veci pre zaistenie doteraz nesplateného dlhu aj v prípade, že dlžník prehlásil, že dlh nezaplatí prípadne mal zaistiť dlh a nevykonal tak. Táto vec sa nachádza v prechodnom vlastníctve veriteľa (zadržovateľa), ktorému v dôsledku dočasného spravovania vznikajú náklady. Veriteľ je povinný upovedomiť dlžníka o zadržaní konkrétnej hnutelnej veci a o dôvodoch takéhoto zadržania. Súčasne so zánikom pohľadávky zaniká aj zádržné právo.

2.5.14 Zabezpečovací prevod práva

V súlade s § 533 Občianskeho zákonníka platného v Slovenskej republike môže dlžník pre zaistenie svojho záväzku previesť na veriteľa nejaké zo svojich majetkových práv. Predmetom prevodu môže byť akékoľvek právo, ktoré je vo svojej podstate prevoditeľné. Najčastejšie sa stretávame s prevodom pohľadávky voči tretím osobám, vlastníckych práv spojených s cennými papiermi a podobne. Veriteľ bude v prípade nesplnenia záväzku uspokojený z tohto prevedeného práva.

V Českej republike upravuje problematiku § 2040 až § 2044 NOZ. V porovnaní s predchádzajúcou úpravou venuje tomuto zaisťovaciemu inštrumentu väčšiu

⁹ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/vecna-prava/konkretni-zmeny/novinky-v-zastavnim-a-zadrzovacim-pravu/>

pozornosť. NOZ výslovne zakotvuje, že sa právo vykonáva s rozvázovacou podmienkou. Znamená to, že v okamžiku, kedy dôjde k splneniu dlhu, nadobudne dlžník svoje právo automaticky späť. V prípade, že dlh nebude splnený stáva sa vlastníkom veriteľ.

2.6 Zaistenie pohľadávok po lehote splatnosti mimosúdnou cestou

V prípade, že aj napriek všetkej prevencii v zaistení pohľadávok dôjde k vzniku pohľadávok po splatnosti, je možné na ich zaistenie využiť niektoré z uvedených mimosúdnych spôsobov, ktorými sú: uznanie záväzku, upomienka, rozhodcovské konanie, využitie služieb inkasnej kancelárie, zápočet pohľadávky, postúpenie pohľadávky, splátkový kalendár prípadne notársky zápis.

2.6.1 Uznanie záväzku

Podstatou uznania záväzku je písomné prehlásenie dlžníka, že uznáva svoj záväzok. Za uznanie záväzku môžeme okrem písomného prehlásenia považovať aj platenie úrokov vzťahujúcich sa k pohľadávke prípadne čiastočné plnenie záväzku dlžníkom. Uznáním záväzku začína bežať nová štvorročná premlčacia doba. Uznanie záväzku musí byť vždy písomné a musí z neho byť zjavné, o aký záväzok sa jedná. Ďalej musí obsahovať označenie osoby veriteľa a vyjadrenie vôle dlžníka, že záväzok uznáva.

2.6.2 Upomienka

Vo väčšine prípadov zaslaní upomienky pri splatných pohľadávkach predchádza telefonický prípadne písomný kontakt, v ktorom veriteľ zisťuje, či bola faktúra dlžníkovi doručená. V prípade, že nebola veriteľ zašle kópiu faktúry dlžníkovi. V opačnom prípade, teda ak bola faktúra doručená, upozorní odberateľa na uhradenie pohľadávky. Ďalším krokom je zaslanie písomnej upomienky.

Princíp spočíva v zaslaní upomienky veriteľom dlžníkovi, aby uhradil svoj dlh. Väčšinou sú zaslané **tri** upomienky. Pričom tretia upomienka býva zasielaná prostredníctvom právneho zástupcu veriteľa. Veriteľ môže začať po zaslaní tretej upomienky riešiť dlh súdnou cestou prípadne využiť rozhodcovské konanie.

2.6.3 Rozhodcovské konanie

Rozhodcovské konanie predstavuje rýchlu, efektívnu, nie príliš nákladnú formu riešenia majetkových konfliktov. Nízka formálna a finančná náročnosť patrí medzi jeho hlavné výhody oproti súdnemu konaniu. Princíp rozhodcovského konania spočíva v tom, že sa zúčastnené strany dohodnú na postúpení riešenia sporu tretej nezávislej strane, ktorá následne vydá záväzné a vykonateľné rozhodnutie.

Rozhodcovské konanie vzniká na základe písomnej zmluvy, v ktorej je vyjadrený písomný súhlas oboch zúčastnených strán. Obojstranná vôľa účastníkov je buď vyjadrená rozhodcovskou doložkou v zmluve alebo priamo v rozhodcovskej zmluve, ktorá ustanovuje jednu prípadne viac osôb v postavení rozhodcu. Rozhodcovská doložka je platná iba v prípade, že obsahuje vôľu účastníkov, určenie rozhodcu a určenie miesta, kde sa bude rozhodcovské konanie odohrávať.

2.6.4 Služby inkasnej kancelárie

V prípade, že sa veriteľ nechce vymáhaním pohľadávok zaoberať osobne, je vhodné využiť služby inkasných kancelárií, ktoré sa zaoberajú vymáhaním pohľadávok. V prípade využitia služieb inkasnej kancelárie môže firma jednoducho uplatniť daňové náklady súvisiace s vymáhaním pohľadávok, ktoré sú doložené daňovým dokladom. Pri vlastnom vymáhaní dokáže len s ťažkosťami tieto náklady priamo vyčíslieť a v účtovníctve zachytiť, nakoľko sú zahrnuté v mzdových nákladoch, poštovnom, cestovnom, v nákladoch za právne služby a podobne.

Vo väčšine prípadov dosahujú inkasné kancelárie vyššiu úspešnosť, ako interné úverové a inkasné oddelenia. Je to spôsobené tým, že inkaso pohľadávok je ich hlavnou činnosťou a sú vybavené špecializovanými zdrojmi a postupmi, ako napríklad know-how. Vo väčšine malých a stredných podnikoch za inkaso pohľadávok zodpovedá účtovník prípadne predajca, na rozdiel od inkasnej kancelárie, kde sa na vymáhaní podieľa celý tím špecialistov.

2.6.5 Zápočet pohľadávky

Zápočet pohľadávok v Slovenskej republike upravuje Obchodný zákonník v §§ 358 - 364. Zápočet patrí k jednoduchým spôsobom ako zaistiť splatnosť pohľadávky. Vzniká na základe uzatvorenia dohody o vzájomnom vyrovaní pohľadávok a

záväzkov. Pred vykonaním samotného zápočtu je veľmi dôležité skontrolovať, či započítavané doklady spĺňajú všetky podstatné náležitosti.

NOZ platný v Českej republike upravuje podmienky, postup a následky započítania, pričom dopĺňa doterajšiu právnu úpravu obsiahnutú v občianskom a obchodnom zákonníku. NOZ zostáva pri dvoch spôsoboch započítania, a to započítaní jednostranným prehlásením alebo dohodou. NOZ zakazuje jednostranné započítanie voči pohľadávke na výživné pre nepĺnoletého, ktorý nie je plne svojprávny. NOZ ďalej z jednostranného započítania vylučuje neisté a neurčité pohľadávky.

2.6.6 Postúpenie pohľadávky

Postúpenie pohľadávky je jedným z možných spôsobov riešenia nedobytných pohľadávok. V Slovenskej republike sa riadi § 524 až § 530 Občianskeho zákonníka. V Českej republike je podľa § 1887 NOZ možné dokonca aj postúpenie **súboru pohľadávok**, ktorého podmienkou platnosti je dostatočné určenie prevádzaných pohľadávok. Najmä sa jedná o pohľadávky jedného druhu vznikajúce veriteľovi v určitej dobe, alebo o rôzne pohľadávky vznikajúce z toho istého právneho dôvodu. Princíp spočíva v postúpení pohľadávky určitej špecializovanej firme, ktorá má skúsenosti s vymáhaním pohľadávok. Spolu s pohľadávkou prechádza aj jej príslušenstvo, ako napríklad zmluvné úroky. Na postúpenie pohľadávky nie je potrebný súhlas dlžníka, a tak isto nie je potrebné dlžníkovi oznámiť postúpenie pohľadávky.

Veriteľ **nemôže** postúpiť tieto pohľadávky:

- ktoré končia smrťou veriteľa,
- ktorých obsah by sa zmenil zmenou veriteľa,
- ktorých postúpenie by odporovalo dohode s dlžníkom a
- ktorá nie je postihnuteľná výkonom rozhodnutia.

2.6.7 Splátkový kalendár

Splátkový kalendár je vhodné využiť v prípade, že sa dlžník dostane do momentálnej platobnej neschopnosti. V súčasnej dobe sa to stáva pomerne často. V tomto prípade je možné vystaviť splátkový kalendár, ktorý umožní postupné splácanie dlhu. Ako uvádza § 566 Občianskeho zákonníka je veriteľ povinný prijať aj

čiasťočné plnenie, pokiaľ to neodporuje dohode alebo povahe pohľadávky. Splátkový kalendár poskytuje veriteľovi aspoň čiastčnú záruku splatenia pohľadávky. Mal by obsahovať presnú identifikáciu zmluvných strán, pevnú čiastku platieb, termíny úhrad, počiatok prvej platby.

2.6.8 Notársky zápis

V prípade, že sa jedná o vyššiu dlžnú čiastku a účtovná jednotka nechce investovať do súdnych poplatkov, je vhodné právne zaistiť nepopierateľné uznanie dlhu dlžníkom.

Notársky zápis so zvolením k vykonateľnosti patrí k najefektívnejším spôsobom, akým zaistiť úhradu pohľadávky. Zaistuje nepopierané uznanie dlhu dlžníkom a v prípade nezaplatenia je tento zápis vykonateľný. V prípade nezaplatenia je veriteľovi umožnené vykonanie exekúcie bez ďalšej žaloby.

2.7 Zaistenie pohľadávok po splatnosti súdnou cestou

V prípade neúspechu pri vymáhaní pohľadávok mimosúdnou cestou, môže veriteľ v konečnom dôsledku využiť ešte poslednú možnosť, a to súdnu cestu. Jedná sa o pomerne nákladnú cestu, ktorá sa môže ťahať niekoľko mesiacov dokonca aj rokov, kým nie je súdne konanie uzatvorené. Možnosti, ktorými je možné zabezpečiť pohľadávku súdnou cestou sú: súdne konanie, exekučné konanie, insolvenčné konanie.

2.7.1 Súdne konanie

Jedná sa o formu vymáhania pohľadávok prostredníctvom štátneho donútenia. Zahŕňa komplexný proces od podania žaloby až po výkon súdneho rozhodnutia.

Vznik súdneho konania je podmienený podaním žaloby veriteľa voči dlžníkovi, miestne a vecne príslušnému súdu. V žiadosti o podanie žaloby by malo byť uvedené: obchodná firma, miesto podnikania, IČ dlžníka, čiastka, ktorá má byť na súde uplatnená. Ďalej by mali byť zaslané fotokópie faktúr, upomienok a rôzne ďalšie dôležité dokumenty. Dôležité je, aby v žalobe bolo presne, zrozumiteľne a s určitosťou stanovené, čoho sa žalobca domáha. Súd môže uložiť povinnosti a priznať

práva iba v rozsahu, v akom boli v žalobe navrhnuté. Spoločne so žalobou sa podáva aj návrh na vydanie **platobného rozkazu**.

Doručením žaloby súdu je zahájené súdne konanie, ktoré je vždy ukončené jedným z troch rozhodnutí:

- Rozsudkom, ktorým súd rozhoduje vo veci samotnej (vždy možnosť odvolania).
- Uznesením, ktorým súd rozhoduje vo všetkých prípadoch (niekedy je odvolanie vylúčené).
- Platobným rozkazom.

Platobným rozkazom nariadi súd žalovanému, aby od doručenia platobného príkazu zaplatil dlžnú čiastku a náklady na konanie. Voči tomuto rozhodnutiu sa môže žalovaný odvolať, čím zruší platnosť platobného rozkazu.

V prípade, že počas konania žalovaný pred súdom uzná nárok uplatnený žalobou alebo sa pred súdom vzdá svojho nároku, tak rozhodne súd na základe uznania alebo vzdania sa nároku. Čiastočné uznanie nároku je možné iba na základe návrhu žalobcu a na základe vzdania sa nároku so súhlasom žalovaného.

V prípade, že sa súd rozhodne o povinnosti dlžníka zaplatiť pohľadávku vrátane jej príslušenstva, neznamená to, že dlžná čiastka bude aj uhradená. Veriteľ však môže ďalej vo vymáhaní pohľadávky pokračovať prostredníctvom exekúcie.

2.7.2 Exekučné konanie

Exekúcia je v Slovenskej republike upravená v zákone č.233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti a o zmene a doplnení ďalších zákonov. Takzvaný exekučný poriadok.

Ako uvádza § 36 Exekučného poriadku, exekučné konanie začína na návrh dňom, v ktorom bol exekútorovi doručený návrh na vykonanie exekúcie. Exekútor však môže začať vykonávať exekúciu až udelením poverenia súdu na jej vykonanie. Účastníkov exekučného konania definuje § 37 ako **oprávnených** a **povinných**.

„Exekúciu možno vykonať len na návrh oprávneného alebo na návrh toho, kto preukáže, že naňho prešlo právo z rozhodnutia.“¹⁰

Exekútor v prípade exekúcie vyhľadáva majetok povinného, tak aby čo najvhodnejším spôsobom previedol exekúciu. Od doručenia o nariadení exekúcie nesmie povinný so svojim majetkom ďalej nakladať. Spôsob prevedenia exekúcie navrhuje sám exekútor. Najčastejším spôsobom prevedenia exekúcie je úhrada pohľadávky z účtu dlžníka, prípadne vykonanie zrážok zo mzdy prostredníctvom zamestnávateľa dlžníka. V prípade že nemá dlžník žiaden finančný majetok tak sa vykoná exekúcia zaistením hnutelných aj nehnuteľných vecí dlžníka, ktoré sa následne vydražia v dražbe.

2.7.3 Konkurzné konanie

Konkurzné konanie upravuje v Slovenskej republike zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácií a zákon č. 8/2005 Z. z. o správcoch. V prípade, že má tuzemský dlžník počas prebiehajúceho procesu majetok aj v zahraničí vzťahujú sa na neho príslušné smernice Európskeho parlamentu a Rady. Konkurzné konanie slúži na vyriešenie platobnej neschopnosti dlžníka v dôsledku jeho neúspešnej podnikateľskej činnosti. Za hlavný cieľ sa považuje uspokojenie veriteľov z výťažku z predaja majetku dlžníka. Podstatou konkurzného konania je speňaženie majetku úpadcu a následné kolektívne uspokojenie veriteľov. Zodpovedný za majetok podliehajúci konkurzu je správca až do jeho speňaženia, pričom sa snaží získať čo najvyšší výťažok za čo najkratší čas s dosiahnutím čo najnižších nákladov.

Pohľadávky môžu byť uspokojené v konkurznom konaní až na základe rozvrhu výťažku speňaženia majetku. Rozvrh je zložený z dvoch častí. Prvú časť tvorí opis priebehu konkurzu a druhú tvorí časť rozvrhová (výsledná suma výťažku), ktorá je určená na uspokojenie zabezpečených a nezabezpečených veriteľov.

Konkurzné konanie môže byť ukončené uznesením súdu o jeho zrušení a zároveň so zaznamenaním do obchodného registra. Konkurzné konanie môže byť zrušené napríklad z nedostatku majetku úpadcu prípadne z dôvodu splnenia

¹⁰ §38 zákona č.233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti a o zmene a doplnení ďalších zákonov

konečného rozvrhu výťažku. Po zrušení konkurzu je možné podať návrh na začatie exekúcie vid' kapitola 2.7.2 Exekučné konanie.

Dlžníkovi, ktorý je fyzickou osobou, sa po zrušení konkurzu umožňuje za podmienok stanovených zákonom domáhať sa na súde zbavenia svojich dlhov vo forme takzvaného oddlženia. Návrh na oddlženie musí vyjadrovať poctivý zámer dlžníka vynaložiť primerané úsilie na uspokojenie svojich veriteľov. Neuspokojené pohľadávky, ktoré zostali po konkurznom konaní a počas skúšobného obdobia oddlženia sa stávajú voči dlžníkovi nevymáhateľné.

2.7.4 Reštrukturalizačné konanie

Riadi sa tými istými právnymi predpismi ako konkurzné konanie. Oproti konkurznému konaniu je reštrukturalizačné konanie kratšie a taktiež sa na jeho začatie predpokladá úpadok dlžníka.

Cieľom reštrukturalizácie je dosiahnuť väčší rozsah uspokojenia veriteľov dlžníka ako v prípade vyhlásenia konkurzu, pri súčasnom zachovaní prevádzky podniku dlžníka alebo aspoň jej podstatnej časti. Tento cieľ je možné dosiahnuť prostredníctvom viacerých opatrení v rámci reštrukturalizácie, a to prostredníctvom: ¹¹

- reorganizácie podniku dlžníka,
- dohľadom nad podnikaním dlžníka,
- schvaľovaním právnych úkonov dlžníka a
- prijatím a vykonaním opatrení smerujúcich k ozdraveniu finančnej a obchodnej situácie podniku dlžníka, pričom pohľadávky veriteľov dlžníka, ktoré neboli uspokojené alebo neboli uspokojené úplne v súlade s reštrukturalizačným plánom, zanikajú.

Na základe podnetu veriteľa alebo dlžníka správca vypracuje reštrukturalizačný posudok prípadne zisťuje finančnú a obchodnú situáciu. Na základe spracovaného posudku správca odporučí prípadne zamietne reštrukturalizačné konanie.

¹¹ <http://www.skpks.sk/sk/ciel-restrukturalizacie>

V prípade povolenia reštrukturalizačného konania nasleduje podanie návrhu na povolenie reštrukturalizácie, ktoré musí byť úradne overené a podáva sa na príslušnom súde. V prípade že sú splnené všetky náležitosti súd rozhodne o začatí reštrukturalizačného konania čo zverejní v Obchodnom vestníku a zároveň zapíše do obchodného registra.

Prihláška musí byť spolu s prílohami doručená do 30 dní od povolenia reštrukturalizácie. Povinnosť správcu spočíva v overení každej prihlásenej pohľadávky s účtovnou a inou dokumentáciou dlžníka. Správca je povinný zostaviť do 10 dní od uplynutia lehoty na prihlasovanie pohľadávok konečný zoznam. Po zostavení konečného zoznamu pohľadávok vyzve správca dlžníka, aby sa k zapísaným pohľadávkam vyjadril.

Počas reštrukturalizačného konania vykonáva správca nad podnikaním dlžníka dohľad. Dohliada na priebeh reštrukturalizácie. V prípade zistenia, že sa zhoršila finančná alebo obchodná situácia dlžníka a nie je možné predpokladať úspešné ukončenie reštrukturalizácie, požiada súd o vyhlásenie konkurzu.

2.7.5 Insolvenčné konanie

Insolvenčné konanie upravuje v Českej republike zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a spôsoboch jeho řešení s platnosťou od 1.7.2007.

Insolvenčné konanie je súdne konanie, predmetom ktorého je dlžníkov úpadok prípadne hroziaci úpadok a spôsoby jeho riešenia. V prvotnej fáze insolvenčného konania rozhoduje súd o tom, či sú splnené podmienky pre riešenie majetkových problémov tým, že rozhodne o úpadku. V druhej fáze insolvenčného konania rozhodne súd o možnosti riešenia úpadku.

Insolvenčný zákon umožňuje tri možné spôsoby riešenia úpadku, a to konkurz, reorganizácia prípadne oddĺženie. Podstatou **konkurzu** je pomerné uspokojenie pohľadávok veriteľov z výnosov zo speňaženia majetkovej podstaty. Konkurz nekladie dôraz na ďalšie fungovanie podniku tak, ako je tomu v prípade reorganizácie. Cieľom **reorganizácie** je postupné uspokojovanie veriteľov pri zachovaní prípadne ozdravení dlžníka. V prípade reorganizácie nedochádza k zániku spoločnosti, naopak je prístupné ku krokom, ktoré slúžia k opätovnému oživeniu hospodárenia spoločnosti na základe súdom schváleného reorganizačného plánu s

jeho priebežnou kontrolou zo strany veriteľov. Nevýhodou reorganizačného konania je dlhodobý charakter ozdravného procesu. Hlavnou výhodou reorganizácie je to, že veritelia môžu získať omnoho viac ako v prípade konkurzu. Tretí spôsob riešenia úpadku môže využiť fyzická, prípadne právnická osoba, ktorá nie je podnikateľským subjektom. Týmto spôsobom je **oddlženie**, takzvaný osobný bankrot. Oddlženie má v prvom rade umožniť dlžníkovi nový štart a motivovať ho k aktívnemu zapojeniu do splácania svojho dlhu aspoň do výšky 30 % v prípade nezaistených veriteľov.¹²

2.8 Možnosti zániku pohľadávok

Najčastejším spôsobom, akým môže pohľadávka zaniknúť, je splnením dlhu v peňažnej forme. Základ zániku pohľadávok v Slovenskej republike je upravený v Občianskom zákonníku. Jednotlivé spôsoby zániku pohľadávok ďalej v Slovenskej republike rozširuje Obchodný zákonník. K najčastejším spôsobom zániku pohľadávok patrí:

- **splnenie dlhu** - veriteľ obdrží plnenie, ktoré požadoval. K uspokojeniu veriteľa môže dôjsť v plnej prípadne čiastočnej výške, a to buď v hotovosti alebo bezhotovostným prevodom.
- **započítaním** - ďalším možným spôsobom zániku pohľadávky je jej započítanie voči záväzku. K vzájomnému zápočtu je potrebné aby boli dve účtovné jednotky voči sebe v pozícii veriteľa a súčasne dlžníka. K zápočtu môže dôjsť na základe dohody o vzájomnom vyrovnaní pohľadávok a záväzkov.

Ďalšími možnými spôsobmi zániku pohľadávok sú: dohoda, nemožnosť plnenia, výpoveď, odstúpenie od zmluvy, odstúpenie, narovnanie, neuplatnenie práva, splnutie, uplynutie doby prípadne smrť veriteľa.

V Českej republike upravuje zánik pohľadávok NOZ a z veľkej časti vychádza z ustanovení doterajšieho obchodného zákonníka, ktoré boli doplnené o niektoré novinky. K zániku povinnosti dlžníka dochádza vtedy, ak bolo plnené riadne a včas. V prípade, že nebolo splnené riadne, vznikajú veriteľovi voči dlžníkovi nároky z chybného plnenia. Dôležité je, aby bolo chybné plnenie včas vytknuté dlžníkovi, inak

¹² <http://insolvenčni-zakon.justice.cz/obecne-informace/insolvenčni-pravo.html>

sa veriteľ vystavuje riziku, že sa svojich nárokov nedomôže. NOZ poskytuje veriteľovi 6 mesačnú lehotu, ktorá začína plynúť od okamžiku prevzatia predmetu plnenia. Nadobúdateľ plnenia sa môže vopred písomne vzdať práv, ktoré mu môžu vzniknúť v prípade chybného plnenia. V prípade neuplatnenia práv zo škôd v stanovenej lehote nedochádza k zániku práva, pričom je potrebné, aby sa dlžník márneho uplynutia lehoty sám dovolal.

K ďalším zmenám v problematike **splnenia** patrí:

- povinnosť dlžníka nahradiť veriteľovi náklady zvýšené v dôsledku plnenia dlhu po častiach,
- úprava započítavania plnenia poskytnutého dlžníkom, ktorého ťaží viacero dlhov,
- pripustenie splnenia dlžníkom, ktorý nie je plne svojprávny,
- podrobné riešenie situácie, v ktorej miesto dlžníka plní tretia osoba.

NOZ ďalej upravuje podmienky, postup a následky započítania, pričom dopĺňa doterajšiu právnu úpravu obsiahnutú v občianskom a obchodnom zákonníku. NOZ zostáva pri dvoch spôsoboch započítania a to započítaní jednostranným prehlásením alebo dohodou. NOZ zakazuje jednostranné započítanie voči pohľadávke na výživné pre nepĺnoletého, ktorý nie je plne svojprávny. NOZ ďalej z jednostranného započítania vylučuje neisté a neurčité pohľadávky.

Podľa NOZ sú ďalšími možnými spôsobmi zániku pohľadávky: dohoda, prepáčenie dlhu, odstúpenie, splynutie, výpoveď, odstúpenie od zmluvy, smrť dlžníka alebo veriteľa.

V tejto kapitole bola venovaná pozornosť základnej definícii pojmu pohľadávka. Jednotlivému členeniu pohľadávok podľa rôznych kritérií a možnostiam preventívneho, ako aj následného spôsobu zaistenia pohľadávok z pohľadu platnej slovenskej a českej právnej úpravy, ako aj z pohľadu medzinárodných účtovných štandardov IAS/IFRS. V nasledovnej časti bude venovaná pozornosť účtovnému, daňovému a právnomu hľadisku pohľadávok, pričom bude pozornosť venovaná slovenskej, tak aj českej právnej úprave.

3 Pohľadávky po splatnosti - účtovné, daňové a právne hľadisko

3.1 Pohľadávky po lehote splatnosti

Lehota splatnosti pohľadávok je prevažne určená právnym predpisom, prípadne je zjednaná v samotnej zmluve. V prípade lehoty splatnosti určenej v zmluve je dôležitá písomná forma záznamu napríklad vo forme dohody medzi zmluvnými stranami.

Pohľadávky po lehote splatnosti sú také pohľadávky, u ktorých vypršala doba ich splatnosti. K vzniku pohľadávok po lehote splatnosti dochádza z rôznych dôvodov. Najčastejšie však k tomu dochádza z dôvodu zlej platobnej morálky, zlej ekonomickej situácie v krajine dlžníka a mnohých ďalších.

Spoločnosť uvedie vzniknutú pohľadávku do svojich výnosov a odvádza z nej daň z príjmu, avšak v skutočnosti zo vzniknutej pohľadávky v stanovenej lehote nezíska žiadne peňažné prostriedky. Veriteľ môže po zákonom stanovenej dobe od uplynutia doby splatnosti pohľadávky pristúpiť k tvorbe opravnej položky. Poznáme dva druhy opravných položiek, a to zákonné a účtovné opravné položky, ktorým sa budeme v práci ďalej venovať.

Vzniku pohľadávok po splatnosti môže firma najlepšie predchádzať využitím zaisťovacích prostriedkov, ktoré sme spomínali v predchádzajúcich kapitolách. V prípade vzniku pohľadávky po splatnosti môže na jej vymáhanie využiť **súdne** prípadne **mimosúdne** prostriedky. Jednotlivé možnosti zaistenia pohľadávok po splatnosti sme rozoberali už v predchádzajúcich kapitolách.

3.2 Účtovné hľadisko pohľadávok

Z účtovného hľadiska sú pohľadávky chápané ako aktívum. Pohľadávky patria do skupiny obežného majetku. Výška a doba splatnosti pohľadávok má významný vplyv na likviditu podniku. Pohľadávky preto tvoria veľmi významnú položku v účtovníctve účtovnej jednotky.

Pohľadávky sa v sústave podvojného účtovníctva zachytávajú na účtoch účtovnej triedy **3 - Zúčtovacie vzťahy**. Na týchto účtoch sú zachytávané krátkodobé pohľadávky s dobou splatnosti do jedného roka, ako aj dlhodobé pohľadávky s dobou

splatnosti viac ako jeden rok. Na rozdiel od účtovania záväzkov, u ktorých sa krátkodobé záväzky účtujú na účtoch 3. účtovej triedy a dlhodobé záväzky na účtoch 4. účtovej triedy. Ako protiúčet 3. účtovej triedy je možné využiť výnosové účty, v prípade zúčtovania záloh niektoré z nákladových účtov.

3.2.1 Účtovanie pohľadávok z obchodných vzťahov

Pohľadávky z obchodných vzťahov zahrňujú širokú škálu pohľadávok vzniknutých z podnikateľskej činnosti firmy a obsahujú prevažne pohľadávky voči odberateľom, zmenky na inkaso, pohľadávky za eskontované cenné papiere.

Pohľadávky voči odberateľom - pri splnení dodávky voči odberateľovi sa zaúčtuje na účte **311 - Odberatelia**. Na tomto účte sa účtuje na základe faktúr prípadne dokladov, ktoré ich nahrádzujú za splnené dodávky výrobkov, tovarov, dlhodobého majetku prípadne za vykonanie služieb. Na účte 311 - Odberatelia prevažne účtujeme o krátkodobých pohľadávkach splatných do jedného roku. V prípade dlhodobých pohľadávok je vhodné použiť analytickú evidenciu pre odlíšenie krátkodobých a dlhodobých pohľadávok.

V tabuľke 3.2-1 si ukážeme zachytenie pohľadávky v účtovníctve dodávateľa.

Účtovný prípad	Text účtovného prípadu	Čiastka €	MD	DAL
1.	Faktúra voči odberateľovi za predané výrobky	100 000	311	601
	DPH 20%	20 000	311	343
2.	Úhrada faktúry za predané výrobky od odberateľa na BÚ	120 000	221	311

Tabuľka 3.2-1 Účtovanie pohľadávky z pohľadu dodávateľa (vlastné spracovanie)

Pri nakladaní s obchodnými, prípadne inými pohľadávkami sa veľmi často stretávame s používaním zmeniek, buď ako s nástrojom na istenie úhrady danej pohľadávky alebo ako platobným nástrojom slúžiacim na úhradu podnikových záväzkov. Príjem cudzích zmeniek, cudzích zmeniek na vlastný rad prípadne vlastných zmeniek prijatých od odberateľov a od iných dlžníkov sa účtuje na účte **312 - Zmenky na inkaso**. Cudzia zmenka predstavuje písomný príkaz vystaviteľa tretej osobe, aby namiesto neho zaplatil veriteľovi stanovenú čiastku ku dni splatnosti, prípadne pri predložení zmenky. Vlastná zmenka predstavuje písomný záväzok vystaviteľa, že zaplatí inej osobe stanovenú peňažnú čiastku ku dni splatnosti, prípadne pri predložení. Zmenka predstavuje cenný papier s vysokou mierou

vymáhateľnosti, a preto je možné zmenku postúpiť banke (takzvaný eskont zmenky banke), alebo zmenkou uhradiť záväzok podniku voči inému subjektu.

V tabuľke 3.2-2 si znázorníme príklad účtovania zmenky ako cenného papiera.

Účtovný prípad	Text účtovného prípadu	Čiastka €	MD	DAL
1.	Nákup CP (splatnosť do 1 roku) nominálna hodnota 105 000 €	100 000	256	221
2.	Úhrada zmenky v okamihu splatnosti v nominálnej hodnote 105 000 €	100 000	221	256
	Úrok	5 000	221	666

Tabuľka 3.2-2 Účtovanie zmenky ako cenného papiera (vlastné spracovanie)

Ďalší spôsob účtovania zmenky si ukážeme na jednoduchom príklade, kedy odberateľ zašle dodávateľovi namiesto peňazí zmenku a sľúbi, že dodávateľovi zaplatí 120 000 € do 3 mesiacov. V tomto prípade má dodávateľ väčšiu istotu že odberateľ zaplatí za svoj dlh. Dodávateľ môže trvať na tom, aby bola zmenka akceptovaná. Akcept zmenky nastane vtedy, keď sa tretia strana zaručí, že zmenku zaplatí, pokiaľ tak neučiní sám dlžník. Prevažne to bývajú banky. Za akceptovanie zmenky zaplatí odberateľ poplatok. Môžu nastať dve situácie. V prvej situácii dodávateľ počká 3 mesiace a vyberie peniaze od odberateľa alebo od akceptačnej banky. V druhom prípade nebude čakať stanovené 3 mesiace a eskontuje teda predá zmenku eskontnej banke. V podstate predá zmenku tretej strane za cenu menšiu ako je jej nominálna hodnota. V našom prípade za 115 000 €. V deň splatnosti predloží eskontná banka zmenku odberateľovi a tým pádom získa z trojmesačnej pôžičky 5 000 €.

V prípade keď veriteľ, ktorý je držiteľom zmenky na inkaso nedrží zmenku do doby jej splatnosti, môže ju poskytnúť na eskont banke a získať tým eskontný úver. Tieto pohľadávky sa účtujú na účte **313 - Pohľadávky za eskontované cenné papiere**. Na tomto účte účtujeme o zmenkách a iných cenných papieroch inkasovaných bankou, ako aj o zmenkách a iných cenných papieroch nezaplatených prípadne bankou vrátených. V prípade, že odberateľ neuhradí zmenku eskontnej banke bude zmenka vrátená dodávateľovi, ktorý uhradí eskontný úver a vrátenú zmenku zaúčtuje v prospech účtu 312 - Zmenky na inkaso súvzťažne s účtom 313 - Pohľadávky za eskontné cenné papiere.

V nasledujúcom príklade v tabuľke 3.2-3 si ukážeme spôsob účtovania v prípade že zmenka nebude držaná do doby splatnosti a bude postúpená banke.

Účtovný prípad	Text účtovného prípadu	Čiastka €	MD	DAL
1.	Faktúra voči odberateľovi za predané výrobky	100 000	311	601
	DPH 20%	20 000	311	343
2.	Vystavenie zmenky (úhrada faktúry)	120 000	312	311
	úrok	3 000	312	662
3.1	Úhrada zmenky od odberateľa na BÚ	123 000	221	312
3.2	Eskont zmenky banke	123 000	313	312
3.2	Banka poskytne dodávateľovi eskontný úver	120 000	221	232
3.2	Úrok z eskontného úveru	3 000	562	232
3.2	Avízo od banky o úhrade zmenky zmenkovým dlžníkom - ID	123 000	232	313

Tabuľka 3.2-3 Účtovanie zmenky postúpenej banke (vlastné spracovanie)

Dodávateľ môže požadovať od svojich zákazníkov poskytnutie preddavku pred splnením samotnej dodávky. O týchto preddavkoch účtuje na účte **314 - Poskytnuté preddavky**. Na tomto účte účtuje o krátkodobých ako aj o dlhodobých preddavkoch poskytnutých dodávateľom s výnimkou preddavkov poskytnutých na dlhodobý hmotný, nehmotný a finančný majetok. Preddavky poskytnuté na obstaranie dlhodobého hmotného, nehmotného a finančného majetku sú zachytené v účtovej skupine **05 - Poskytnuté preddavky na dlhodobý majetok**. Účtovanie o poskytnutých preddavkoch si ukážeme na jednoduchom príklade v tabuľke 3.2-4.

Účtovný prípad	Text účtovného prípadu	Čiastka €	MD	DAL
1.	Poskytnutie preddavku na nákup materiálu z BÚ	10 000	314	221
2.1	Došlá dodávateľská faktúra za dodaný materiál = preddavku	10 000	111	321
2.2	Zúčtovanie preddavku	10 000	321	314
3.1	Došlá dodávateľská faktúra za dodaný materiál > preddavok	12 000	111	321
3.2	Zúčtovanie preddavku	10 000	321	314
3.3	Doplatok záväzku z dodávateľskej faktúry z BÚ	2 000	321	221
4.1	Došlá dodávateľská faktúra za dodaný materiál < preddavok	8 000	111	321
4.2	Zúčtovanie preddavku	8 000	321	314
4.3	Vrátenie zvyšku preddavku od dodávateľa na BÚ	2 000	221	314

Tabuľka 3.2-4 Účtovanie preddavkov (vlastné spracovanie)

Na účte **315 - Ostatné pohľadávky** účtujeme o ostatných pohľadávkach vzniknutých z obchodných vzťahov. Typickým pre tento účet sú napríklad reklamácie voči dodávateľom, pohľadávky z predaja dlhodobého majetku, materiálu a podobne. Na tomto účte tiež účtujeme o postúpení pohľadávok, čo si ukážeme na príklade účtovania z pohľadu postupcu, teda veriteľa, ktorý postúpi svoju pohľadávku tretej strane na príklade uvedenom v tabuľke 3.2-5.

Účtovný prípad	Text účtovného prípadu	Čiastka €	MD	DAL
1.	Odpis postúpenej pohľadávky v nominálnej hodnote do výšky príjmu z predaja	10 000	546.1	311
2.	Odpis postúpenej pohľadávky v nominálnej hodnote nad výšku predaja	200	546.2	311
3	Výnos z postúpenia pohľadávky	10 000	315	646
4	Prijatá úhrada postúpenej pohľadávky na BÚ	10 000	221	315

Tabuľka 3.2-5 Účtovanie postúpenia pohľadávky (vlastné spracovanie)

3.2.2 Účtovanie pohľadávok voči zamestnancom

Pre zúčtovacie vzťahy voči zamestnancom je vyhradená účtovná skupina 33. Pohľadávky sa konkrétne účtujú na účte **335 - Pohľadávky voči zamestnancom**. Na tomto účte sa účtujú napr. poskytnuté preddavky na cestovné výdavky, drobné nákupy v hotovosti, náhrady škôd spôsobené zamestnancami a podobne. Na účte **336 - Zúčtovanie s orgánmi sociálneho zabezpečenia a zdravotného poistenia** sa sledujú nároky zamestnancov na dávky sociálneho zabezpečenia a to nemocenské dávky, prídavky na deti prípadne dávky pri ošetrovaní člena rodiny.

Pohľadávka voči zamestnancovi môže vzniknúť v prípade, že poskytnutý preddavok na úhradu cestovných výdavkov bol odlišný od skutočných výdavkov. Účtovanie v prípade, že bol preddavok nižší, prípadne vyšší ako skutočné cestovné náklady si ukážeme v tabuľke 3.2-6.

Účtovný prípad	Text účtovného prípadu	Čiastka €	MD	DAL
1.	Výška cestovného výdavku	100	512	333
2.	Zúčtovanie preddavku (bol nižší)	80	333	335
3.	Doplatok rozdielu zamestnancovi z pokladne	20	333	211
4.	Zúčtovanie preddavku (bol vyšší)	120	333	335
5.	Vrátenie rozdielu do pokladnice	20	211	335

Tabuľka 3.2-6 Účtovanie pohľadávok voči zamestnancom (vlastné spracovanie)

3.2.3 Účtovanie pohľadávok voči spoločníkom a členom

Týmto pohľadávkam je venovaná účtovná skupina 35. V praxi sa najčastejšie stretávame s účtom **353 - Pohľadávky za upísané vlastné imanie**, na ktorom sa účtuje voči upisovateľom, ktorými sú akcionári, spoločníci a členovia družstva. Ďalej s účtom **355 - Ostatné pohľadávky voči spoločníkom a členom**, na ktorom sa účtuje napríklad o krátkodobých pohľadávkach z pôžičiek spoločníkom v obchodnej spoločnosti, úrokoch z omeškania pri oneskorení splácania peňažného vkladu spoločníka v komanditnej spoločnosti, verejne obchodnej spoločnosti a v spoločnosti

s ručením obmedzeným. Spôsob účtovania týchto pohľadávok si ukážeme na príklade v tabuľke 3.2-7.

Účtovný prípad	Text účtovného prípadu	Čiastka €	MD	DAL
1.	Zúčtovanie pohľadávky za upísané vlastné imanie voči spoločníkom	10 000	353	419
2.	Úhrada od spoločníkov za upísané vlastné imanie na BÚ	10 000	221	353
3.	Zápis o zmene vlastného imania do obchodného registra	10 000	411	419
4.	Poskytnuté preddavky spoločníkom z BÚ	200	355	221
5.	Vyúčtovanie preddavku na pracovné cesty	200	512	355

Tabuľka 3.2-7 Účtovanie pohľadávok voči spoločníkom (vlastné spracovanie)

3.2.4 Účtovanie iných pohľadávok

Môžeme sem zaradiť všetky ostatné pohľadávky ktoré sme nezaradili medzi pohľadávky z obchodných vzťahov, pohľadávky voči zamestnancom a pohľadávky voči spoločníkom a členom. Jedná sa napríklad o pohľadávky z nájmu, ktoré účtujeme na účte **374 - Pohľadávky z nájmu**. Na tomto účte v účtovníctve prenajímateľa účtujeme pohľadávky z nájmu majetku vrátane finančného prenájmu. Pohľadávky z predaja podniku, ktoré účtujeme na účte **371 - Pohľadávky z predaja podniku**. Pohľadávky súvisiace s finančným majetkom. V prípade pohľadávok súvisiacich s finančným majetkom využívame účet **373 - Pohľadávky a záväzky z pevných termínovaných operácií**, na ktorom zachytávame operácie týkajúce sa napríklad obstarania forwardov, futurít, swapov. Ďalej účet **375 - Pohľadávky z vydaných dlhopisov**, na ktorom účtujeme o pohľadávkach z vydaných dlhodobých dlhopisov. Na účte **376 - Nakúpené opcie** účtujeme nakúpené opcie, opčné prémie.

Pohľadávky, ktoré nie sú zaradené do žiadnej z vyššie uvedených skupín evidujeme na účte **378 - Iné pohľadávky**.

3.2.5 Účtovanie opravných položiek k pohľadávkam

Tvorba opravných položiek k pohľadávkam je jedným z nástrojov realizácie zásady opatrnosti pri vykazovaní aktív a výsledku hospodárenia a vyjadruje potenciálny pokles reálnej hodnoty pohľadávky teda zníženie jej vymáhateľnosti a inkasa čiastok, ktoré pohľadávka predstavuje. Opravná položka predstavuje účtovný nástroj, ktorý slúži na vyjadrenie zníženia bonity pohľadávok so súčasnou úpravou výsledku hospodárenia veriteľa. Účtovné predpisy vyžadujú, aby bola pohľadávka v okamihu vzniku účtovaná a ďalej vedená v menovitej hodnote alebo obstarávacej

cene v prípade nákupu. Opravné položky je možné vytvoriť iba k pohľadávkam, ktoré dlžník uzná a u ktorých neprebehla premlčacia doba. Opravné položky sa vytvárajú prevažne k pohľadávkam, o ktorých bolo pri ich vzniku účtované vo výnosoch a ktoré neboli podľa zákona o daniach z príjmu príjmom oslobodeným.

Tvorba a výška účtovnej opravnej položky nie je zákonom stanovená a ostáva plne na rozhodnutí účtovnej jednotky. Jedinou zásadou tvorby účtovných opravných položiek je to, že môžu byť vytvorené maximálne do výšky hodnoty pohľadávky. Účtovné opravné položky sú daňovo neuznatelné, pri ich zrušení v prospech nákladov nedôjde k ovplyvneniu daňového základu.

Účtovné jednotky pre tvorbu účtovných opravných položiek využívajú najčastejšie kritérium doby splatnosti:

- pohľadávky 160 - 360 dní po lehote splatnosti - účtovná opravná položka k pohľadávke vo výške 50 %,
- pohľadávky 360 a viac dní po lehote splatnosti - účtovná opravná položka k pohľadávke vo výške 100 %.

Účtovanie o opravných položkách k pohľadávkam prebieha prostredníctvom účtu **391 - Opravné položky k pohľadávkam** v prospech ktorého sa účtuje tvorba opravnej položky so súvzťažným zápisom na ľarchu účtu 547 - Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k pohľadávkam. Opravná položka sa vytvorí vtedy, ak účtovná jednotka zistí pri inventarizácii, že vznikol rozdiel medzi reálnou cenou pohľadávky a cenou pohľadávky vedenou v účtovníctve. Zrušenie opravnej položky prebieha v prospech nákladov. Z hľadiska daňového tvorba a zrušenie účtovnej opravnej položky neovplyvňuje základ dane. Účtovná jednotka ktorá vedie účtovníctvo v zjednodušenom rozsahu nemá povinnosť tvoriť a účtovať o opravných položkách k pohľadávkam.

3.2.6 Účtovanie odpisu pohľadávok

Pre zúčtovanie odpisu pohľadávky sa využíva účet **546 - Odpis pohľadávky**. Je vhodné tento účet rozdeliť analytickou evidenciou na analytický účet pre odpis pohľadávky z daňového a zvlášť z účtovného hľadiska. Na tomto účte účtovná

jednotka účtuje o odpise pohľadávky pri trvalom upustení od jej vymáhania. Trvalé upustenie od vymáhania pohľadávky môže nastať v týchto prípadoch:

- ak dlžník zomrel a pohľadávka nemohla byť uspokojená ani vymáhaním od dedičov dlžníka,
- na základe oznámenia príslušného orgánu o vydaní rozhodnutia o neuznaní pohľadávky, ako aj oznámení, že pobyt dlžníka je neznámy,
- ak zo všetkých okolností je zrejmé, že by náklady na vymáhanie pohľadávky presiahli výťažok z nej.

Účtovný prípad	Text účtovného prípadu	Čiastka €	MD	DAL
1.	Odpis pohľadávky voči dlžníkovi v konkurze a vyrovaní	100	546	311
2.	Odpis nevymožiteľnej pohľadávky voči zamestnancovi	100	546	335
3.	Odpis pohľadávky voči spoločníkovi v konkurze	100	546	355

Tabuľka 3.2-8 Účtovanie odpisu pohľadávok (vlastné spracovanie)

3.2.7 Účtovanie zápočtu pohľadávok

Zápočet pohľadávok patrí medzi jeden zo spôsobov úhrady pohľadávok, kedy zanikne pohľadávka u veriteľa a záväzok u dlžníka. Z účtovného hľadiska je možné započítať všetky pohľadávky, ktoré je možné uplatniť na súde. Jednostranné započítanie nie je prípustné v prípade nasledovných pohľadávok:

- proti pohľadávke na náhradu škody spôsobenej na zdraví,
- proti pohľadávkam, ktoré nemožno postihnúť výkonom rozhodnutia,
- premlčané pohľadávky,
- pohľadávky, ktorých sa nemožno domáhať na súde,
- pohľadávky z vkladov,
- nesplatnú pohľadávku voči splatnej.

Na základe vzájomnej dohody účastníkov je možné započítať aj také pohľadávky, ktoré nám jednostranný zápočet zakazuje.

Účtovanie zápočtu je veľmi jednoduché. Na základe zmluvy o započítaní pohľadávok sa účtuje ako 321/311.

3.2.8 Účtovanie postúpenia pohľadávok

Postúpenie pohľadávok je v súčasnosti veľmi častým javom. Je možné postúpiť pohľadávky v lehote splatnosti, po lehote splatnosti a dokonca aj pred lehotou splatnosti. K jednotlivým pohľadávkam, ktoré sa postupujú je vhodné viesť vhodnú analytickú evidenciu. Postúpenie pohľadávky spočíva v tom, že na základe uzatvorenej zmluvy medzi veriteľom a treťou osobou postúpi pôvodný veriteľ svoju pohľadávku voči dlžníkovi novému veriteľovi, a to za odplatu prípadne bezodplatne. Účtovanie z pohľadu postupcu si ukážeme na jednoduchom príklade v tabuľke 3.2-9 Účtovanie postúpenia pohľadávok.

Účtovný prípad	Text účtovného prípadu	Čiastka €	MD	DAL
1.	Odpis postúpenej pohľadávky v nominálnej hodnote do výšky príjmu z predaja	100	546.1	311
2.	Odpis postúpenej pohľadávky v nominálnej hodnote nad výšku príjmu z predaja	10	546.2	311
3	Výnos z postúpenej pohľadávky	100	315	646
4	Prijatá úhrada postúpenej pohľadávky na bežný účet	100	221	315

Tabuľka 3.2-9 Účtovanie postúpenia pohľadávok (vlastné spracovanie)

3.2.9 Oceňovanie pohľadávok

Pohľadávky sa podľa zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve platného pre Slovenskú republiku oceňujú pri vzniku menovitou hodnotou a pri nadobudnutí za úplatu alebo vkladom do podniku obstarávacou cenou. Menovitou hodnotou sa rozumie hodnota, na ktorú pohľadávka znie. Súčasťou obstarávacej ceny je cena obstarania spolu s priamymi nákladmi spojenými s obstaraním pohľadávky. K priamym nákladom patria napríklad odmeny právnikom, náklady na znalecké posudky, provízie súvisiace s ocenením.

Podľa § 24 Z. z. o účtovníctve je účtovná jednotka povinná:

„Účtovná jednotka je povinná oceňovať majetok a záväzky ku dňu ocenenia, a to:

- ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu spôsobmi podľa § 25,
- ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, spôsobom podľa § 27,
- k inému dňu v priebehu účtovného obdobia spôsobom podľa § 27, ak sa to

vyžaduje podľa osobitného predpisu.

(2) Majetok a záväzky vyjadrené v cudzej mene prepočítava účtovná jednotka na slovenskú menu kurzom vyhláseným Národnou bankou Slovenska ku dňu

uskutočnenia účtovného prípadu alebo ku dňu zostavenia účtovnej závierky, alebo k inému dňu, ak to ustanovuje osobitný predpis.

(3) Pri kúpe a predaji cudzej meny za slovenskú menu použije účtovná jednotka kurz, za ktorý boli tieto hodnoty nakúpené alebo predané.

(4) Ustanovenie tohto zákona o oceňovaní majetku a záväzkov sa použije primerane aj na oceňovanie iných aktív a iných pasív." ¹³

V súlade so Z. z. o účtovníctve v Slovenskej republike môžu účtovné jednotky použiť ako oceňovaciu základňu nasledujúce:

- a) **obstarávacia cena**, t. j. cena, za ktorú sa majetok obstaral spolu s nákladmi súvisiacimi s obstaraním,
- b) **vlastné náklady**, t. j. priame, prípadne časť nepriamych nákladov vynaložených na výrobu alebo inú činnosť,
- c) **menovitá hodnota**, cena uvedená na peňažných prostriedkoch a ceninách, alebo suma, na ktorú pohľadávka prípadne záväzok znie,
- d) **reprodukčnú obstarávaciu cenu**, t. j. cena, za ktorú by sa majetok obstaral v dobe keď sa o ňom účtuje.

Podľa **Medzinárodných účtovných štandardov IAS/IFRS** definuje koncepčný rámec tieto oceňovacie základne:

- a) **historické náklady** - ocenenie, ktoré vychádza z obstarávacích cien prípadne nákladov vynaložených na obstaranie aktív. Pri bezúplatnom nadobudnutí majetku sa cena stanoví na základe odhadnutej čiastky, ktorú by podnik musel vynaložiť na jej získanie v dobe obstarania. Záväzky sa oceňujú na základe očakávanej čiastky peňazí, ktorú bude v budúcnosti potreba vynaložiť k úhrade záväzku.
- b) **bežná cena** - čiastka peňažných prostriedkov, ktoré by bolo nutné zaplatiť prípadne vynaložiť na obstaranie aktíva k dátumu ocenenia. Môžeme ju tiež označiť za cenu obnovy alebo reprodukčnú cenu. Záväzky sa oceňujú v nediskontovanej čiastke peňazí potrebnej k vyrovnaniu záväzku k dátumu ocenenia.

¹³ Zákon č. 431/2002 Z.z. o účtovníctve

- c) **realizovateľná hodnota** - aktíva sú vykazované v čiastke, ktorú by spoločnosť inkasovala v prípade predaja aktíva za bežných podmienok. Jedná sa o oceňovanie majetku, ktorý má firma v pláne predat'. Závazky sú ocenené v nediskontovanej čiastke peňažných prostriedkov potrebných k úhrade záväzkov v bežnom podnikaní a za štandardných okolností k dátumu ocenenia.
- d) **súčasná hodnota** - aktíva sú vykazované v súčasnej diskontovanej hodnote budúcich čistých peňažných prímoch, ktoré sú od danej položky očakávané, za obvyklých podmienok.

Medzinárodné účtovné štandardy ďalej definujú reálnu hodnotu ako ďalší typ oceňovania. **Reálna hodnota** (fair value) predstavuje čiastku, za ktorú by bolo alebo je možné zmeniť aktívum alebo vyrovnať záväzok medzi znalými partnermi a táto cena reprezentuje aktuálnu a pravidelne sa uskutočňujúcu transakciu za obvyklých podmienok.

3.2.10 Oceňovanie pohľadávok v cudzích menách podľa slovenskej právnej úpravy

Podľa zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve je účtovná jednotka povinná viesť účtovníctvo v peňažných jednotkách meny euro. O pohľadávkach vyjadrených v cudzej mene je povinná účtovať v cudzej mene aj mene euro. Prepočet cudzej meny na menu euro vykoná v deň ocenenia. Pre prepočet cudzej meny na euro môže v deň uskutočnenia účtovného prípadu použiť všeobecný kurz, ak zákon č. 431/2002 Z.z. o účtovníctve nestanoví inak, a to referenčný výmenný kurz určený a vyhlásený Európskou centrálnou bankou prípadne Národnou bankou Slovenska zo dňa **predchádzajúceho** dňa uskutočnenia účtovného prípadu.

Účtovná jednotka môže ďalej použiť referenčný kurz určený a vyhlásený Európskou centrálnou bankou alebo Národnou bankou Slovenska v deň uskutočnenia účtovného prípadu. Tento kurz môže účtovná jednotka použiť na prepočet: cenných papierov, nástrojov peňažného trhu, finančných rozdielových zmlúv, podkladových nástrojov derivátov prípadne pohľadávok a záväzkov vzťahujúcich sa k predchádzajúcim uvedeným.

3.2.11 Oceňovanie pohľadávok v cudzích menách podľa českej právnej úpravy

Podľa zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, sú účtovné jednotky povinné viesť účtovníctvo v českej mene. V prípade, že účtovná jednotka vlastní pohľadávky v cudzej mene je povinná viesť evidenciu nielen v tejto cudzej mene ale aj v českej mene. V súlade so zákonom o účtovníctve môže účtovná jednotka stanoviť kurz, buď ako kurz:

- **aktuálny** denný kurz stanovený Českou národní bankou,
- **pevný**, stanovený vnútorným predpisom účtovnej jednotky na základe kurzu devízového trhu Českej národnej banky, ktorý môže používať stanovenú dobu, maximálne však po dobu účtovného obdobia.

Za okamžik uskutočnenia účtovného prípadu môžeme pre účely oceňovania pohľadávok vyjadrených v cudzej mene považovať u dodávateľa deň splnenia dodávky alebo deň vystavenia faktúry prípadne podobného dokladu.

3.2.12 Inventarizácia pohľadávok

V Slovenskej republike stanovuje zákon o účtovníctve v § 29 a § 30, že každá účtovná jednotka je povinná vykonávať inventarizáciu majetku a záväzkov. Skutočné stavy sa pri inventarizácii zisťujú:

- hmotný a nehmotný majetok - fyzická inventúra,
- pohľadávky a záväzky - dokladová inventúra.

Pri dokladovej inventúre zašle účtovná jednotka svojim odberateľom konfirmačné listy, v ktorých žiada o potvrdenie výšky neuhradených pohľadávok. Táto činnosť je stanovená pre firmy, ktoré majú povinnosť overenia účtovnej závierky audítorom. Ostatné firmy túto povinnosť stanovenú nemajú, avšak je vhodné takúto inventúru vykonať, nakoľko nám tým odberatelia potvrdia svoje záväzky.

Na základe vykonanej inventarizácie môžu vzniknúť takzvané inventarizačné rozdiely, ktoré účtovná jednotka zaúčtuje ako manko alebo schodok pokiaľ je skutočný stav nižší ako účtovný alebo v opačnom prípade ako prebytok. Tieto vzniknuté inventarizačné rozdiely účtovná jednotka zaúčtuje v účtovnom období, v ktorom sa stav majetku a záväzkov overuje.

3.3 Daňové hľadisko pohľadávok

Daňové hľadisko pohľadávok upravuje v Slovenskej republike zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, v Českej republike je táto problematika upravená v zákone č. 586/1992 Zb. o dani z príjmov a v zákone č. 593/1992 Zb. o rezervách pre zistenie základu dane z príjmu.

3.3.1 Odpis pohľadávok a tvorba opravných položiek k pohľadávkam po lehote splatnosti

V súčasnej dobe sa firmy veľmi často stretávajú so situáciou, v ktorej nedôjde k úhrade všetkých pohľadávok po splatnosti. Zdaňovanie v Slovenskej republike podľa zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov nastáva v dobe vzniku výnosov z dodávok tovarov prípadne poskytnutia služieb. Problém však nastáva v prípade, že daná pohľadávka nebola do lehoty splatnosti uhradená. Výnos je viazaný ku dňu, v ktorom bola daná dodávka prípadne služba poskytnutá. Tým pádom je tento výnos zahrnutý do základu dane a daň ktorá z nej plynie musí byť vždy uhradená, a to bez ohľadu na to či bola daná pohľadávka uhradená alebo nie. O zmiernenie nepriaznivého dopadu zdaňovania neprijatých úhrad sa snaží legislatíva, za splnenia určitých podmienok, a to použitím **opravných položiek** k nepremlčaným pohľadávkam po dátume ich splatnosti a taktiež **odpisom** pohľadávok po lehote splatnosti do daňových nákladov.

Opravná položka vyjadruje **dočasné** zníženie hodnoty pohľadávky, na rozdiel od oprávok, ktoré vyjadrujú **trvalé** zníženie hodnoty majetku v dôsledku opotrebenia.

Je potrebné rozlišovať **účtovnú** tvorbu opravných položiek a **daňový** postup vytvárania **zákonnych opravných položiek**. Cieľom účtovnej opravnej položky je korekcia hodnoty aktív podľa jej reálnej hodnoty. Pri zákonnych opravných položkách sa sleduje predovšetkým fiškálny cieľ teda stanovenie prísnych podmienok a mantinelov pre zahrňovanie nákladov z tvorby opravnej položky do daňového základu.

Účtovaniu opravných položiek a odpisu pohľadávok bola venovaná kapitola 3.2.5 a 3.2.6, a preto sa účtovaním ďalej nebudeme zaoberať a venujeme pozornosť daňovému hľadisku zákonnych opravných položiek a odpisu pohľadávok.

3.3.2 **Zákonné opravné položky podľa slovenskej právnej úpravy**

Tvorba opravných položiek k pohľadávkam z obchodného styku, pri ktorých je riziko, že ich dlžník uhradí iba čiastočne, prípadne neuhradí vôbec, a ktoré boli zahrnuté do zdaniteľných príjmov sú podľa § 20 odst. 14 Zákona o dani z príjmov uznané za daňový výdavok do výšky stanoveného percenta z menovitej hodnoty pohľadávky alebo jej nesplatennej časti bez príslušenstva. Stanovená doba od splatnosti pohľadávky, je jednou z podmienok tvorby opravnej položky podľa ustanovení zákona č. 595/2003 Z. z. Zákon o dani z príjmov. Účtovná jednotka môže tvoriť opravnú položku, ktorú zahrnie do daňových výdavkov do **výšky** menovitej hodnoty pohľadávky alebo jej nesplatennej časti bez príslušenstva v zdaňovacom období:

- **20 %** a to po **12** mesiacoch od uplynutia doby splatnosti,
- **50 %** a to po **24** mesiacoch od uplynutia doby splatnosti,
- **100 %** a to po **36** mesiacoch od uplynutia doby splatnosti.

Opravné položky tvorené voči dlžníkom v konkurze alebo v reštrukturalizačnom konaní sú daňovým výdavkom do výšky menovitej hodnoty pohľadávky bez príslušenstva alebo do výšky obstarávacej ceny pohľadávky za podmienok, že takáto pohľadávka musí byť prihlásená v lehote určenej v uznesení o vyhlásení konkurzu alebo v uznesení o povolení reštrukturalizácie.

Ako daňovo uznateľný výdavok je možné uznať aj opravnú položku, ktorá bola v predchádzajúcom období vytvorená v nižšej sume ako je jej maximálna výška. Ak daňovník v zdaňovacom období, v ktorom uplynula doba 36 mesiacov od splatnosti pohľadávky, nezahrnul do daňových výdavkov 100 % sumy opravnej položky, môže tak vykonať aj po uvedenom období.

3.3.3 **Zákonné opravné položky k pohľadávkam podľa českých právnych predpisov**

Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmu, stanovuje pre zistenie základu dane z príjmov fyzických a právnických osôb spôsob tvorby a výšku opravných položiek, ktoré sú daňovo uznateľným nákladom. Zákonnými opravnými položkami sú opravné položky, ktoré sú vymedzené v zákone o rezervách, vytvorené k súvahovej hodnote nepremlčaných pohľadávok splatných

po 31. decembri 1994 a zaúčtované v súlade s účtovnými predpismi. Súvahovou hodnotou sa pre účely zákona o rezervách rozumie menovitá hodnota alebo obstarávacia cena pohľadávky zaúčtovaná na súvahových účtoch poplatníka bez vplyvu zmeny reálnej hodnoty.

ZoR	Typ opravných položiek	Maximálna výška tvorby opravných položiek		
§ 8	k pohľadávkam za dlžníkov v insolvenčnom konaní	až 100 %		
§ 8a	k nepremličaným pohľadávkam nového bloku, tj. Pohľadávkam splatným po 31.12.1994	rozvahová hodnota pohľadávky ≤ 200 000 Kč pri vzniku		rozvahová hodnota pohľadávky > 200 000 Kč pri vzniku
		až 20 %	súdne vymáhané pohľadávky až 100 %	iba súdne vymáhané pohľadávky až 100 %
§ 8b	k pohľadávkam z titulu ručenia za colný dlh	až 100 %		
§ 8c	k pohľadávkam nevýznamnej hodnoty tj. Do 30 000 Kč súvahovej hodnoty pri vzniku pohľadávky	až 100 %		

Tabuľka 3.3-1 Prehľad daňových opravných položiek podľa zákona o rezervách (Pilátová, Richter str. 59)

Opravné položky je možné tvoriť iba k nepremličaným pohľadávkam, o ktorých bolo pri ich vzniku účtované vo výnosoch a takto vzniknutý príjem nebol podľa zákona o daniach z príjmov príjmom od dane oslobodeným, prípadne nezahrňovaným do základu dane. Opravné položky predstavujú pre poplatníka možnosť ako si znížiť svoj základ dane. Ich tvorba nie je povinná. V tabuľke 3.3-1 je zobrazený prehľad daňových opravných položiek podľa zákona o rezervách v Českej republike.

Otázku premlčania upravuje NOZ. Podľa jednotlivých typov pohľadávok sa líši aj dĺžka premlčacej doby. Rozsah premlčacej doby je stanovený v rozpätí 1 až 10 rokov. Základná premlčacia doba zmlúv uzatvorených na základe občianskeho zákonníka je 3 roky. Platná právna úprava umožňuje, aby sa stanovené premlčacia doba mohla aj opakovane predĺžiť. Príkladom predĺženia môže byť písomné prehlásenie dlžníka o uznaní záväzku.

Po novelizácii platnej od 1. ledna 2015 Zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmu dôjde k zásadnej zmene v § 8a. Na základe tejto novelizácie môžu opravnú položku k nepremličaným pohľadávkam podľa § 8a odst. 1 tvoriť poplatníci dane z príjmu, ktorý vedú účtovníctvo za podmienky, že od konca

zjednanej lehoty splatnosti pohľadávky uplynulo viac ako 18 prípadne viac ako 36 mesiacov. V prvom prípade je možné tvoriť opravnú položku do výšky 50 % a v druhom prípade až do výšky 100 %. V prípade pohľadávky nadobudnutej postúpením, ktorej súvahová hodnota bez príslušenstva v okamžiku vzniku prevyšuje 200 000 Kč umožňuje tvoriť opravnú položku iba v prípade, že bolo ohľadom týchto pohľadávok zahájené rozhodcovské, súdne prípadne správne konanie, ktorého sa poplatník dane z príjmu riadne zúčastní.

Ak zákon o rezervách nestanoví inak, opravné položky sa netvoria k pohľadávkam vzniknutých z titulu: cenných papierov a ostatných investičných nástrojov, úverov, pôžičiek, ručení, záloh, plnení v prospech vlastného kapitálu, úhrady straty spoločnosti, zmluvných pokút a úrokov z omeškania, poplatkov z omeškania, penále a iných sankcií zo záväzkových vzťahov, k pohľadávkam nadobudnutým bezúplatne a k súboru pohľadávok.

Daňové opravné položky nemôže veriteľ vytvoriť v prípade, že má voči dlžníkovi súčasne splatné záväzky a nevykoná vzájomný zápočet pohľadávok a záväzkov. Výnimkou sú opravné položky voči dlžníkom v insolvenčnom konaní.

Zdaňovacím obdobím pre účely zákona o rezervách je zdaňovacie obdobie vymedzené v zákone o daniach z príjmov. Zdaňovacím obdobím fyzických osôb je kalendárny rok. Tvorba zákonných opravných položiek, ktoré sú uplatnené ako daňový náklad musí byť vždy zaúčtovaná v súlade s účtovnými predpismi.

Zrušenie opravných položiek nastane vždy ku dňu ukončenia podnikateľskej alebo inej samostatne zárobkovej činnosti alebo nájmu podniku alebo časti podniku tvoriaceho samostatnú organizačnú zložku podľa obchodného zákonníka. Zrušenie opravných položiek nastane taktiež ku dňu prerušenia podnikateľskej alebo inej samostatne zárobkovej činnosti alebo nájmu podniku, pokiaľ táto činnosť alebo nájom podniku nie sú zahájené do termínu pre podanie daňového priznania za príslušné zdaňovacie obdobie, v ktorom došlo k prerušeniu. Ďalej sa opravné položky zrušia ku dňu účinnosti nájomnej zmluvy v prípade nájmu podniku, ku dňu predchádzajúcemu deň zrušenia stálej prevádzky na území ČR, ku dňu predchádzajúcemu deň vstupu do likvidácie alebo ku dňu predchádzajúcemu deň účinnosti rozhodnutia o prehlásení konkurzu.

Pri premene spoločnosti môže nástupnícka spoločnosť pokračovať v tvorbe opravných položiek začatých zanikajúcou alebo rozdeľovanou spoločnosťou za podmienok, ktoré by platili pre zanikajúcu alebo rozdeľovanú spoločnosť.

3.3.4 Odpis pohľadávok podľa slovenských právnych predpisov

Odpis pohľadávky prebieha jednorázovo a to vo výške ktorá je limitovaná Zákonom o dani z príjmov. Tento zákon neumožňuje postupnú realizáciu ako pri odpisoch hmotného a nehmotného majetku. Odpis pohľadávok sa vzťahuje iba k pohľadávkam vlastným prípadne pohľadávkam ktoré daňovník nadobudol postúpením. Nie je možné odpísať pohľadávky zdedené či nadobudnuté darovaním. Jednorazový odpis pohľadávky do daňových výdajov môže daňovník vykonať v prípade ak:

1. súd zamietol návrh na vyhlásenie konkurzu pre nedostatok majetku alebo zastavil konkurzné konanie pre nedostatok majetku, alebo zrušil konkurz z dôvodu, že majetok dlžníka nepostačuje na úhradu výdavkov a odmenu správcu konkurznej podstaty, alebo zrušil konkurz z dôvodu, že majetok úpadcu nepostačuje ani na úhradu pohľadávok proti podstate, a to aj u daňovníka, ktorý neprihlásil pohľadávku, ale sa preukáže uznesením súdu o zrušení konkurzu z dôvodu, že majetok dlžníka nepostačuje na úhradu výdavkov a odmenu správcu konkurznej podstaty, alebo uznesením súdu, že majetok úpadcu nepostačuje ani na úhradu pohľadávok proti podstate,
2. to vyplýva z výsledku konkurzného konania alebo reštrukturalizačného konania,
3. dlžník zomrel a pohľadávka nemohla byť uspokojená ani vymáhaním od dedičov dlžníka,
4. exekúciu alebo výkon rozhodnutia súd zastaví z dôvodu, že po vydaní rozhodnutia, ktoré je podkladom na exekúciu alebo výkon rozhodnutia, zaniklo ním priznané právo,
5. súd výkon rozhodnutia zastaví z dôvodu, že priebeh výkonu rozhodnutia ukazuje, že výťažok, ktorý sa ním dosiahne, nepostačí na krytie jeho trov alebo majetok dlžníka nepostačuje na krytie nákladov exekučného konania, a

to aj pri ostatných pohľadávkach evidovaných daňovníkom voči tomu istému dlžníkovi.¹⁴

3.3.5 Odpis pohľadávok podľa českých právnych predpisov

Odpis pohľadávky predstavuje priame zníženie jej hodnoty napríklad na účte 311 s premietnutím odpísanej čiastky do nákladov. Tento krok je nevratný, ne je možné už počítať s tým, že by sa čiastočne odpísaná pohľadávka na aktívnom účte vrátila do pôvodnej hodnoty.¹⁵

Z daňového hľadiska vychádza odpis zo zákona o dani z príjmov. V § 24 odst. 2 písm. y sú uvedené možnosti, kedy je možné vykonať jednorazový odpis so zahrnutím hodnoty pohľadávky do daňových nákladov v prípade dlžníka:

- u ktorého súd zrušil konkurz pre nedostatok majetku dlžníka,
- ktorý je v úpadku alebo mu hrozí úpadok na základe insolvenčného konania,
- ktorý zomrel a pohľadávka nemohla byť uspokojená ani vymáhaná na dedičoch dlžníka,
- ktorý bol právnickou osobou a zanikol bez právneho nástupcu a veriteľ nebol s pôvodným dlžníkom spojenou osobou,
- na ktorého majetok, ku ktorému sa viaže pohľadávka je uplatňovaná verejná dražba,
- ktorého majetok, ku ktorému sa daná pohľadávka viaže, je postihnutá exekúciou.

Na vrub daňových nákladov je možné odpísať pohľadávku v prípade, že mohla účtovná jednotka vytvoriť k tejto pohľadávke opravnú položku podľa zákona o rezervách a, že táto pohľadávka bola pri vzniku účtovaná do výnosov, ktoré boli zahrnuté do základu dane z príjmov, a nejedná sa o pohľadávku nadobudnutú bezúplatne alebo vzniknutú medzi spojenými osobami.

Účtovný odpis pohľadávok nie je nijako spojený so zákonom o daniach z príjmov, a je teda nedaňovým nákladom. Účtovne sa zachytáva na účte 546 - Odpis pohľadávky. Tento odpis sa vykoná u všetkých pohľadávok, u ktorých vieme, že

¹⁴ zákon č.595/2003 Z. z. o dani z príjmov

¹⁵ BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky – právně – daňové – účetně*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.

náklady na jej vymáhanie presiahnu ich výťažok a ďalej, ak podľa vyjadrenia príslušného orgánu je dlžník neznámeho pobytu. Pri výpočte daňovej povinnosti sa musia účtovné odpisy vo forme nákladov pripočítať k základu dane. Ak dôjde v budúcnosti k úhrade pohľadávky, ktorá je už odpísaná, tento príjem nebude zdanený.

Okrem pozornosti venovanej zabezpečeniu pohľadávok je dôležité dávať si pozor na právne, účtovné a daňové hľadiská pohľadávok. Z účtovného hľadiska je dôležité, aby sa spoločnosť riadila podľa pokynov v zákone o účtovníctve a v jednotlivých platných vyhláškach platných pre konkrétne krajiny. Spoločnosť by ďalej mala mať vo svojich vnútropodnikových smerniciach jednotlivé postupy účtovania. Z daňového hľadiska je veľmi dôležité posudzovať pohľadávky podľa Zákona o daniach z príjmu a posudzovať tvorbu zákonných opravných položiek na základe zákona o rezervách taktiež platných pre konkrétne krajiny. V nasledovnej časti bude venovaná pozornosť systému zabezpečenia pohľadávok a vyhodnoteniu stavu pohľadávok na konkrétnom príklade.

4 Vyhodnotenie pohľadávok po splatnosti v spoločnosti Danfoss Power Solutions a.s.

4.1 Charakteristika spoločnosti

Danfoss Power Solutions a.s. je nadnárodnou spoločnosťou, ktorá na globálnom trhu dodáva hydrauliku, elektronicky riadenú hydrauliku a elektrické komponenty pre výrobcov mobilných pracovných strojov využívaných v poľnohospodárstve, stavebníctve, manipulácií s materiálom, stavitelstve ciest a pre vozidlá na úpravu trávnikov.

Spoločnosť patrí v rámci regiónu k jedným z najväčších zamestnávateľov a to s približne 650 zamestnancami. V Považskej Bystrici sa okrem výrobnéj základne nachádza aj Európske zúčtovacie centrum, ktoré zamestnáva približne 50 zamestnancov.

Spoločnosť v minulosti pôsobila pod názvom Sauer-Danfoss a. s. až do 17. septembra 2013. K zmene názvu spoločnosti došlo v dôsledku zmeny vlastnickej štruktúry, kedy majoritný akcionár - dánska spoločnosť Danfoss a. s. odkúpila zvyšné akcie globálnej spoločnosti Sauer-Danfoss. Podiel firmy Danfoss a. s. predtým predstavoval približne 76 %. V súčasnosti je spoločnosť v plnom vlastníctve majoritného akcionára Danfoss Power Solutions Holding GmbH.

4.2 Vznik a sledovanie pohľadávok z obchodného styku v spoločnosti

Korporátny obrat spoločnosti z regionálneho hľadiska je nasledovný – Amerika 50 %, Európa 35 %, Ázijsko-tichomorský región 15 %. Najčastejším právnym dokumentom, na základe ktorého vznikajú spoločnosti obchodné pohľadávky je kúpna zmluva alebo zmluva o dielo¹⁶. V prípade, že sa jedná o väčšie zákazky, spoločnosť vyžaduje od potenciálneho dlžníka zálohovú platbu. Všetky detaily týkajúce sa zmluvného vzťahu medzi veriteľom a dlžníkom musia byť precízne prepracované, aby sa zamedzilo prípadným nezrovnalostiam či konfliktom, ktoré môžu viesť až do súdneho sporu. Azda najdôležitejšou časťou takýchto zmlúv je pre

¹⁶ Z dôvodu citlivosti údajov konkrétna kúpna zmluva, príp. zmluva o dielo nám nebola spoločnosťou poskytnutá.

veriteľa kúpna cena, jej splatnosť a v neposlednom rade určitá forma zabezpečenia pohľadávok buď formou penalizácii, bankových záruk, zálohových platieb, alebo už v teoretickej časti spomenutých nástrojov preventívneho zabezpečenia. Spoločnosť však nevyužíva žiaden z nástrojov slúžiacich na zabezpečenie pohľadávok s výnimkou zálohových platieb.

Dňom dodávky predmetu kúpy súbežne vzniká spoločnosti pohľadávka z obchodného styku, a to na základe vystavenej odberateľskej faktúry. Z hľadiska účtovníctva spoločnosť eviduje svoje pohľadávky v členení na tuzemské a zahraničné. Čo sa týka obchodných pohľadávok po splatnosti, tieto sú formou analytickej evidencie členené na pohľadávky vymáhané súdnou cestou a pohľadávky vymáhané mimosúdne. Pre bližšie objasnenie uvádzame analytickú evidenciu spoločnosti v nasledujúcej tabuľke 4.2-1.

Účet AE	Názov
311.100	Odberatelia - tuzemsko
311.101	Odberatelia – tuzemsko – súdne
311.102	Odberatelia – tuzemsko – mimosúdne
311.200	Odberatelia - zahraničie
311.201	Odberatelia – zahraničie – súdne
311.202	Odberatelia – zahraničie – mimosúdne

Tabuľka 4.2-1 Analytická evidencia účtu 311-Odberatelia (vlastné spracovanie)

V prípade, že existuje riziko čiastočného prípadne úplného nezaplatenia pohľadávky, a tieto boli v minulosti súčasťou zdaniteľných príjmov, tvorí spoločnosť k takýmto pohľadávkam opravné položky, ktoré sú súčasťou daňových výdavkov. Z tohto dôvodu je dôležité sledovať doby splatnosti podľa jednotlivých odberateľov, keďže na základe určitej lehoty od uplynutia splatnosti, môže byť opravná položka tvorená v rozmedzí 20 – 100 %. Na základe interného predpisu spoločnosť netvorí opravnú položku voči odberateľom v rámci skupiny Danfoss Power Solutions.

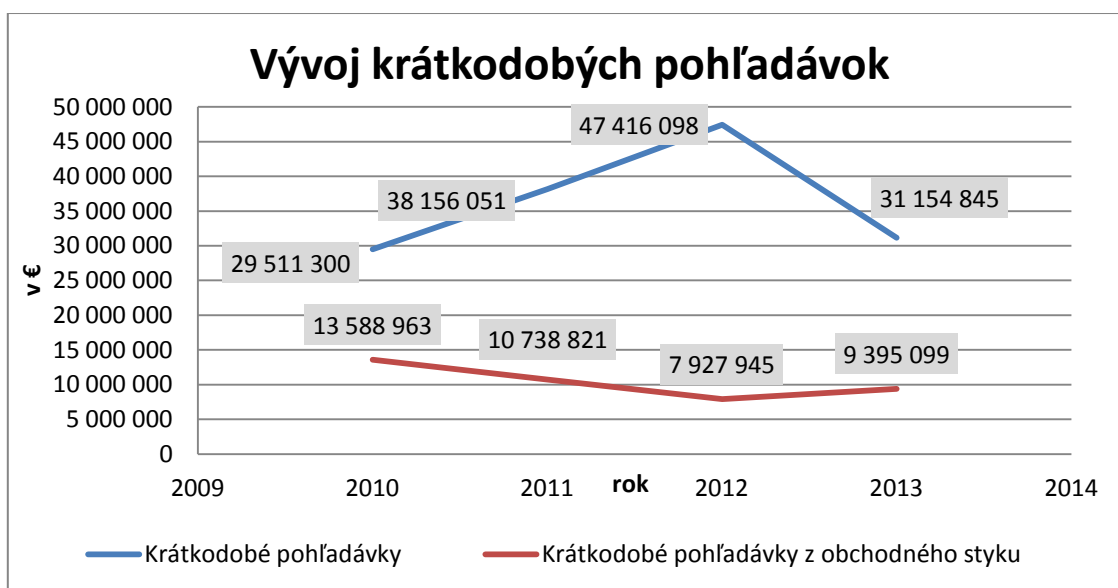
Z účtovného hľadiska je opravná položka sledovaná na syntetickom účte 391 v nasledovnej analytickej evidencii vid'. tabuľka 4.2-2. Účtovný stav jednotlivých obchodných pohľadávok a k nim tvorených opravných položiek podlieha na základe zákona o účtovníctve každoročne inventarizácii.

Účet AE	Názov
391.100	Opravné položky k pohľadávkam - tuzemsko
391.200	Opravné položky k pohľadávkam - zahraničie

Tabuľka 4.2-2 Analytická evidencia účtu 391- Opravné položky k pohľadávkam (vlastné spracovanie)

4.3 Vývoj pohľadávok spoločnosti v rokoch 2010-2013

Vývoj krátkodobých pohľadávok z obchodného styku mal v r. 2010 a 2011 klesajúcu tendenciu najmä vplyvom zníženia objemu tržieb z predaja tovaru v tomto období.

Graf 4.3-1 Vývoj krátkodobých pohľadávok v období 2010 - 2013 (vlastné spracovanie)

	r. 2012	r. 2013	Absolútna zmena	% zmena
Krátkodobé pohľadávky z obchodného styku	7 927 945 €	9 395 099 €	1 467 154 €	18,51 %
	r. 2011	r. 2012	Absolútna zmena	% zmena
Krátkodobé pohľadávky z obchodného styku	10 738 821 €	7 927 945 €	-2 810 876 €	-26,17 %
	r. 2010	r. 2011	Absolútna zmena	% zmena
Krátkodobé pohľadávky z obchodného styku	13 588 963 €	10 738 821 €	-2 850 142 €	-20,98 %

Tabuľka 4.3-1 Medziročný vývoj pohľadávok z obchodného styku (vlastné spracovanie na základe účtovných závierok spoločnosti)

V roku 2013 i napriek trendovo najnižším tržbám vo výške 2 636 969 €, spoločnosť vykazuje nárast pohľadávok z obchodného styku oproti r. 2012 v absolútnom vyjadrení o 1 467 154 € (18,51 %).

Základom analýzy pohľadávok z obchodného styku po splatnosti v spoločnosti Danfoss Power Solutions a. s. sú tržby z predaja tovaru. Z uvedenej tabuľky je zrejmé, že i takú silnú spoločnosť postihla celosvetová hospodárska kríza. Medziročný pokles tržieb z predaja tovaru za obdobie 2011/2012 je 10 % a v období 2012/2013 až 36 %. Porovnaním východiskového obdobia 2010 a súčasného obdobia 2013 sa tržby z predaja tovaru znížili približne o 2 852 tis. €, čo predstavuje pokles celkových tržieb až o 52 %.

	2013	2012	2011	2010
Tržby z predaja tovaru v €	2 636 969	4 445 374	4 685 411	5 488 707
medziročná zmena v €	- 1 808 405	- 240 037	- 803 296	
medziročná zmena (%)	59%	95%	85%	
zmena 2010 / 2013 v €	- 2 851 738			
zmena 2010 / 2013 (%)	48%			
sadzba DPH	20%	20%	19%	19%
Tržby z predaja tovaru /vrátane DPH/ v €	3 164 363	5 334 449	5 575 639	6 531 561

Tabuľka 4.3-2 Vývoj tržieb Danfoss Power Solutions a. s. v rokoch 2010 - 2013 (vlastné spracovanie)

	r. 2010	r. 2011	% podiel r. 2010	% podiel r. 2011	Rozdiel % 2011 - 2010
Obežný majetok	38 398 268 €	49 150 432 €			
Krátkodobé pohľadávky z obchodného styku	13 588 963 €	10 738 821 €	35,39%	21,85%	-13,54%
	r. 2011	r. 2012	% podiel r. 2011	% podiel r. 2012	Rozdiel % 2012 - 2011
Obežný majetok	49 150 432 €	57 483 749 €			
Krátkodobé pohľadávky z obchodného styku	10 738 821 €	7 927 945 €	21,85%	13,79%	-8,06%
	r. 2012	r. 2013	% podiel r. 2012	% podiel r. 2013	Rozdiel % 2013 - 2012
Obežný majetok	57 483 749 €	39 960 431 €			
Krátkodobé pohľadávky z obchodného styku	7 927 945 €	9 395 099 €	13,79%	23,51%	9,72%

Tabuľka 4.3-3 Podiel krátkodobých pohľadávok z obchodného styku na obežných aktívach (vlastné spracovanie na základe účtovných záznamov spoločnosti)

Dôležitým ukazovateľom je podiel krátkodobých pohľadávok na celkových obežných aktívach, a to z dôvodu, že značne vplyvajú na výpočet likvidity. Podiel krátkodobých pohľadávok z obchodného styku na obežnom majetku mal od r. 2010 klesajúci charakter. Z pôvodného podielu 35,39 % sa spoločnosť prepracovala na úroveň 23,51 %.

Ďalším ukazovateľom, ktorý je v značnej miere pre spoločnosti dôležitý, je ukazovateľ doby obratu (inkasa) pohľadávok z obchodného styku. Tento ukazovateľ nám meria dobu/rýchlosť, za ktorú spoločnosť v priemere premení svoje pohľadávky na hotovosť. Čím je ukazovateľ nižší, tým menej zdrojov na financovanie pohľadávok spoločnosť potrebuje a naopak. Vysoký ukazovateľ doby obratu pohľadávok môže znamenať dlhé splatnosti, prípadne problematické portfólio zákazníkov, či vysoký podiel nedobytných pohľadávok. V niektorých prípadoch je však tento ukazovateľ skreslený, napr. sezónnou fakturáciou, chybným účtovaním pohľadávok alebo napr. faktoringom. V našom prípade je ukazovateľ doby obratu pohľadávok v skúmaných obdobiach skreslený pohľadávkami, ktoré vznikajú z transakcií so spriaznenými osobami v skupine Danfoss Power Solutions.

	r. 2010	r. 2011	r. 2012	r. 2013
Tržby z predaja tovaru	5 488 707 €	4 685 411 €	4 445 374 €	2 636 969 €
Krátkodobé pohľadávky z obchodného styku	13 588 963 €	10 738 821 €	7 927 915 €	9 395 099 €
Doba obratu pohľadávok (v dňoch)	903,67	836,57	650,94	1300,44

Tabuľka 4.3-4 Doba obratu krátkodobých pohľadávok z obchodného styku (vlastné spracovanie)

Na základe preskúmania účtovných závierok spoločnosti za obdobie 2010 – 2013 sme zistili, že aj napriek jednotnému, podrobne spracovanému systému riadenia rizík z titulu nezaplatenia pohľadávok, spoločnosť eviduje v sledovanom období pohľadávky po splatnosti. Väčšie percento úspešnosti vymoženia pohľadávok po splatnosti spoločnosť zaznamenala pri odberateľoch, ktorých predmet činnosti výhradne nadväzuje na dodávky spoločnosti Danfoss Power Solutions a. s. Vo všeobecnosti len zanedbateľnú časť z celkového objemu krátkodobých pohľadávok z obchodného styku po lehote splatnosti tvoria pohľadávky, na ktoré bola tvorená opravná položka (v priemere 12,5 % z objemu pohľadávok tretích strán v rokoch 2012-2013).

4.4 Pohľadávky po lehote splatnosti a vyhodnotenie efektivity ich zaistenia

Pohľadávky, ako súčasť obežného majetku, majú vo väčšine prípadov obchodno-úverový charakter. Hlavným cieľom riadenia pohľadávok je chrániť spoločnosť pred veľkým množstvom faktúr splatných po dátume splatnosti, prípadne znižovať podiel nedobytných či nevyožiteľných pohľadávok.

S poskytnutím obchodného úveru je vždy spojené určité riziko. Aby ho podnik bol schopný eliminovať, je potrebné zabezpečiť efektívny proces riadenia pohľadávok, ktorý pozostáva z troch základných krokov:

1. Preventívne opatrenia
2. Sledovanie pohľadávok
3. Proces vymáhania pohľadávok

V nasledujúcej časti si podrobnejšie popíšeme všetky tri stupne riadenia pohľadávok a zároveň si problematiku aplikujeme na konkrétnych príkladoch v spoločnosti Danfoss Power Solutions a.s.

1. Preventívne opatrenia

Hlavným cieľom preventívnych opatrení je predchádzať vzniku nedobytných či nevyožiteľných pohľadávok. Medzi preventívne opatrenia patrí:

- a) analýza obchodného partnera – začlenenie do bonitnej skupiny,
- b) analýza obchodného úveru – nastavenie limitu, splatností, príp. skonta,
- c) zaistenie pohľadávok.

Medzi základné preventívne opatrenia, ktoré spoločnosť Danfoss Power Solutions a. s. využíva patrí:

Zmluvné zaistenie

- spoločnosť ho využíva hlavne u veľkých odberateľov,
- výhradné vlastníctvo predmetu zmluvy prechádza na odberateľa až po úplnej úhrade zmluvnej ceny,
- právo na zmluvnú pokutu, úroky z omeškania.

Záloha

- spoločnosť tento spôsob prevencie využíva u menších i väčších odberateľov,

- stanovená prevažne zmluvne, v závislosti od objemu dodávky (väčšinou 60 % z celkovej fakturovanej sumy)

Spoločnosť má svojich odberateľov začlenených podľa výšky odberateľského úveru do nasledovných skupín. Úverové limity jednotlivých odberateľov sú záväzne predpísané inou internou smernicou a odstupňované nasledovne a zároveň podľa výšky jednotlivých úverových skupín sú odberateľom pridelené stanovené doby splatnosti pohľadávok (tabuľka 4.2-4). Zaradenie odberateľov do jednotlivých úverových limitov je prehodnocované najmenej jedenkrát ročne. Akékoľvek zmeny v rámci tohto systému musia byť vopred odsúhlasené zodpovednou osobou.

< 10.000 EUR	15 dní
10.000 EUR – 20.000 EUR	30 dní
20.000 EUR – 50.000 EUR	45 dní
50.000 EUR – 100.000 EUR	60 dní
>100.000 EUR	90 dní
X-category (advanced payments are required)	15 dní
NR – category (not rated)	podľa výšky pohľadávky

Tabuľka 4.4-4 Splatnosti podľa výšky úverových limitov (vlastné spracovanie)

2. Sledovanie pohľadávok

Sledovanie pohľadávok môžeme charakterizovať ako proces starostlivosti o už vzniknuté pohľadávky. Treba si uvedomiť, že fakturáciou sa v žiadnom prípade úspešný biznis nekončí. Je potrebné pravidelne kontrolovať bonitu klientov, analyzovať ich platobnú schopnosť, napr. podľa nasledovných kritérií:

- celkový objem pohľadávok,
- splatnosť,
- doba obratu pohľadávok = pohľadávky / tržby x 365 (odporúča sa bežná doba splatnosti faktúr),
- obrátkovosť = tržby / pohľadávky x 365 (ako rýchlo sa pohľadávka zmení na peniaze),
- ukazovatele likvidity.

3. Proces vymáhania pohľadávok

Spoločnosť využíva na uspokojenie svojich pohľadávok viacero zaistovacích nástrojov. Má vypracované interné smernice, ktoré sú platné v celej skupine Danfoss Power Solutions. Základom celého procesu prevencie z nezaplatenia je systém Kredit manažmentu, ktorý má spoločnosť precízne vypracovaný. Podľa smernice spoločnosť každému odberateľovi prideli osobu zodpovednú za vymáhanie pohľadávky, tzv. „Collection Specialist“ (ďalej len „CS“), v prípade, že táto sa dostane do stavu po splatnosti. Ako náhle sa pohľadávke zmení status na „po splatnosti“ je zahájený nasledovný proces:

1. Prvá upomienka – telefonicky pred uplynutím 7 kalendárnych dní po dni splatnosti

- CS telefonicky pripomenie zákazníkovi splatnosť jednotlivých položiek,
- CS určí objem pohľadávok po splatnosti,
- CS zabezpečí potvrdenie o možnosti odberateľa zaplatiť úplne alebo čiastočne pohľadávky,
- CS zdokumentuje telefonický rozhovor v informačnom systéme SAP, kde na základe predpísaných kódov zaznačí výsledok upomienky a následne dokument postúpi aj dlžníkovi.

2. Druhá upomienka – telefonicky medzi 8. a 14. kalendárnym dňom po dni splatnosti

- CS upovedomí opätovne upovedomí odberateľa o nezaplatení jeho záväzku,
- CS opätovne zmapuje objem pohľadávok po splatnosti ,
- CS upozorní odberateľa, že v prípade nezaplatenia do 3 pracovných dní, budú jeho dodávky zablokované,
- Zdokumentuje rozhovor v systéme SAP a zmení status vymáhania pohľadávky na druhý stupeň,
- CS upovedomí kompetentné osoby (Account Manager, Country Manager Sales, International Manager Sales, Customer Sales Representative, Local Finance , Credit Manager) o možnej blokácii dodávok v prípade neuhradenia pohľadávky do 3. pracovných dní.

3. Blokácia dodávok

V prípade, že odberateľ ani po druhej upomienke neuhradí dlžné pohľadávky do 3. pracovných dní, CS pristúpi k blokácii ďalších dodávok, o čom následne informuje už spomínané kompetentné osoby. Tieto musia hierarchicky s blokáciou súhlasiť. Ak sa pristúpi k blokácii, zodpovedný pracovník sa riadi ďalšou internou smernicou, ktorá pojednáva o kategóriách odberateľov, na základe určitých znakov – kreditný limit, otvorené položky pohľadávok po splatnosti, najstaršia pohľadávka po splatnosti. Odberatelia sú rozdelení do dvoch kategórií :

- 1. riziková skupina = zákazníci, ktorých otvorené položky, objednávky a iné záväzky presahujú ich nastavený úverový limit,
- 2. Riziková skupina = zákazníci, ktorí presiahli svoj úverový limit, viac ako 50 % ich otvorených položiek je po splatnosti viac ako 7 dní a súčasne ich najstaršia pohľadávka je po splatnosti viac ako 15 dní.

Blokácia dodávky môže byť uvoľnená za určitých podmienok. CS preverí na základe žiadosti o uvoľnenie blokácie, či dotknutý odberateľ spĺňa všetky podmienky stanovené vnútroorganizačnou smernicou.

4. Následné opatrenia

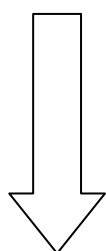
Kompetentná osoba v kooperácii s ostatnými zainteresovanými osobami rozhodne o následných opatreniach ohľadne budúcich dodávok, výnimkách predĺženia splatnosti, či v krajnom prípade o úplnom ukončení akejkoľvek spolupráce.

Spoločnosť týždenne aktualizuje prehľad odberateľov, ktorí dosiahli v rámci hierarchie vymáhania pohľadávok stupeň 2 až 3, na Intranetovej stránke skupiny Danfoss Power Solutions.

Z právnych dôvodov existujú určité výnimky z procesu vymáhania pohľadávok. Z právneho hľadiska ide o Nórsko, pri ktorom spoločnosť vystavuje upomienku len raz po uplynutí 7-14 dní po splatnosti pohľadávky. Určití zákazníci Veľkej Británie sú úplne vyčlenení z tohto systému.

Dôvody omeškania odberateľa s platbou môžu byť rôzne. V najlepšom prípade sa jedná len o omeškanie jeho finančných prostriedkov, či už od jeho

zákazníkov alebo banky, prípadne iných veriteľov. Naopak najhorším scenárom môže byť absolútna nesolventnosť odberateľa, a to z dôvodu globálnej ekonomickej krízy, ktorá pôsobí vo všetkých podnikateľských sférach alebo aj z dôvodu osobného zlyhania v rámci manažérskych postupov riadenia. Treba však konštatovať, že ideálny stav – 100 % vymožitelnosti pohľadávok v praxi existuje len veľmi zriedkavo. Základom úspechu však je nastaviť si jednotný systém voči každému zákazníkovi. Spoločnosti, ktoré sa zaoberajú vymáhaním pohľadávok po lehote splatnosti odporúčajú si nastaviť „pohľadávkový režim“ nasledovne:

Deň 0 = Splatnosť pohľadávky
 Deň 7 = Prvá upomienka obyčajnou listovou zásielkou
 Deň 10 = Telefonické upomínanie
 Deň 21 = Druhá upomienka doporučenou listovou zásielkou
 Deň 25 = Telefonické upomínanie
 Deň 35 = Prvá upomienka od externého správcu pohľadávok
 Deň 60 = Odovzdanie pohľadávky na mimosúdne inkaso¹⁷

Keď porovnáme odporúčaný systém so systémom spoločnosti Danfoss Power Solutions a. s., vidíme, že spoločnosť skutočne aktívne pristupuje k riadeniu rizík a kredit manažment si nič nenecháva „na poslednú chvíľu“. Určite si uvedomujú základný fakt, že s vzrastajúcim počtom dní po splatnosti úmerne klesá úspešnosť vymoženía pohľadávky. Spoločnosť sa zároveň nebojí odmietat' zákazníkov – neplatičov, keďže títo môžu byť v konečnom dôsledku z dlhodobého hľadiska pre ňu likvidační.

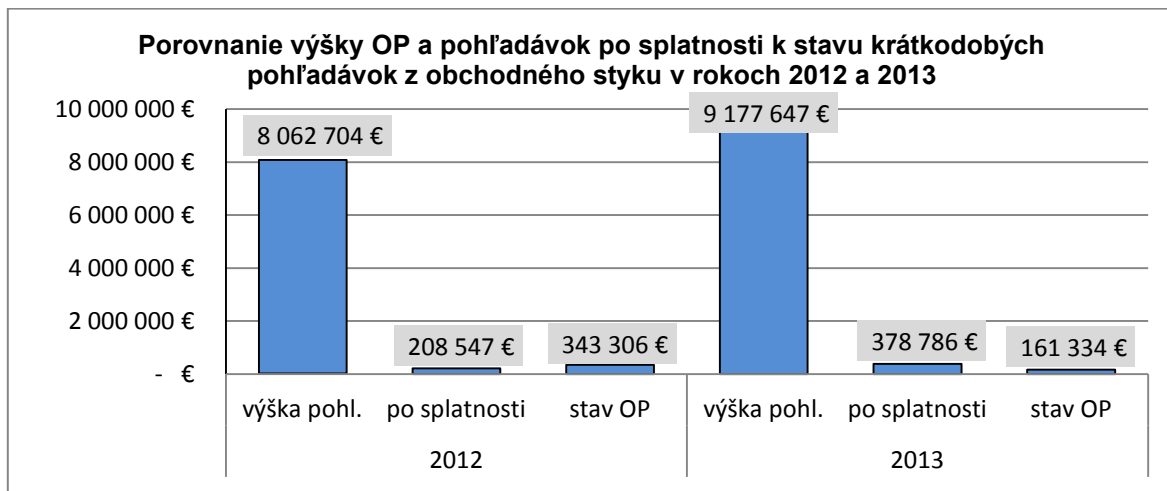
Na základe dostupných údajov z účtovných období 2012 a 2013 bol vývoj krátkodobých pohľadávok z obchodného styku (netto) nasledovný:

Pohľadávky	2012			2013		
	výška pohl.	po splatnosti	stav OP	výška pohl.	po splatnosti	stav OP
Dlhodobé pohľadávky	21 677 €	- €		- €	- €	
Krátkodobé pohľadávky						
z obchodného styku	8 062 704 €	208 547 €	343 306 €	9 177 647 €	378 786 €	161 334 €
voči dcérskej a materskej UJ	37 714 331 €	- €		20 051 110 €	- €	
daňové pohľadávky a dotácie	1 690 265 €	- €		1 525 960 €	- €	
iné pohľadávky	83 557 €	- €		182 676 €	- €	
Suma krátkodobých pohľadávok	47 550 857 €	208 547 €		30 937 393 €	378 786 €	

Tabuľka 4.4-1 Pohľadávky spoločnosti v rokoch 2012 - 2013 (vlastné spracovanie)

¹⁷ www.exekucna.sk

Prevažnú časť celkového objemu pohľadávok z obchodného styku tvoria pohľadávky voči spriazneným osobám. Pohľadávky po lehote splatnosti (netto) v roku 2013 predstavovali len 4 % a v roku 2012 – 3 % z celkového objemu pohľadávok (netto). Tieto číselné údaje sú postačujúcim dôkazom toho, že spoločnosť neustále pracuje so štruktúrou svojich pohľadávok. Ďalším dôkazom aktívneho prístupu vymáhania pohľadávok je medzoročný pokles opravnej položky o 181 972 €, pričom tvorba opravnej položky v roku 2013 predstavovala výšku 162 728 € a zúčtovanie opravných položiek z dôvodu zániku opodstatnenosti bolo zaúčtované vo výške 344 700€. Odpis pohľadávok v roku 2013 taktiež poklesol z 13 411 € v roku 2012 na 1 340 €. Pre lepšiu predstavu je priložený graf č. 4.4-1, v ktorom je zobrazené porovnanie výšky OP a sumy pohľadávok po splatnosti k stavu krátkodobých pohľadávok z obchodného styku.

Graf 4.4-1 Porovnanie výšky OP a pohľadávok po splatnosti k stavu krátkodobých pohľadávok z obchodného styku v rokoch 2012 - 2013 (vlastné spracovanie)

Aj napriek faktu, že spoločnosť nevyužíva žiadne zabezpečovacie prostriedky s výnimkou zmluvného zaistenia a zálohových platieb vidíme, že stav nesplatených pohľadávok tvorí zanedbateľnú časť z objemu pohľadávok z obchodného styku. V praxi je 100 % úspešnosť vymožitelnosti pohľadávok nedosiadnuteľná, nedarí sa to dokonca ani spoločnostiam, ktoré sa špecializujú na vymáhanie pohľadávok. Spoločnosť má vcelku prísne nastavený systém vymáhania pohľadávok aj vďaka čomu sa jej úspešne darí udržať objem nesplatených pohľadávok z obchodného styku pomerne v nízkych hodnotách. V súčasnej dobe, dobe krízy môžeme

skonštatovať, že stav nesplatených pohľadávok z obchodného styku spoločnosti je na pomerne slušnej úrovni.

Do budúcnosti by mohla firma viacej využívať rôzne zabezpečovacie prostriedky, čo by mohlo v konečnom dôsledku viesť k zníženiu nesplatených pohľadávok z obchodného styku. Za zváženie stojí aj postúpenie sporných pohľadávok po uplynutí určitej doby splatnosti špecializovaným spoločnostiam, ktoré sa zaoberajú vymáhaním pohľadávok.

5 Záver

Pohľadávky z obchodného styku sú v súčasnej dobe považované za najväčšie príjmy v rámci podnikateľskej činnosti. Preto je veľmi dôležité tieto pohľadávky správne zabezpečovať a dbať na ich včasnú úhradu. Neuhradená pohľadávka znamená pre spoločnosť odčerpávanie dostupných finančných prostriedkov, ktoré by mohli byť spoločnosťou inak a určite efektívnejšie využité. Aj napriek všetkej snahe, ktorú spoločnosti na vymáhanie pohľadávok vynakladajú sa v praxi nedarí na 100 % zabezpečiť úhradu všetkých sporných pohľadávok.

Cieľom diplomovej práce bolo teoretické priblíženie problematiky pohľadávok, špecifikovanie najvyužívanejších foriem zabezpečenia a vymáhania pohľadávok. Ďalej podrobne vysvetliť právne, účtovné a daňové hľadisko pohľadávok z obchodného styku po splatnosti podľa platnej českej a slovenskej právnej úpravy a teoretické poznatky aplikovať na konkrétnu spoločnosť pôsobiacu na území Slovenskej republiky. Vytýčený cieľ sa podarilo v práci naplniť.

Z porovnania danej problematiky pohľadávok z obchodného styku po splatnosti je zrejmé, že medzi slovenskou a českou právnou úpravou existujú len malé rozdiely. Jedným z rozdielov je určenie časti menovitej hodnoty pohľadávky po splatnosti, ktorá môže byť zahrnutá do daňových výdavkov. V súčasnej slovenskej právnej úprave je rozhodujúca doba, ktorá uplynula od splatnosti pohľadávky. Pričom v českej právnej úprave sa prihliada okrem doby uplynutej po lehote splatnosti aj na výšku danej pohľadávky.

V úvode praktickej časti bol priblížený profil vybranej spoločnosti Danfoss Power Solutions a. s.. Z poznatkov získaných z internej smernice môžeme vyvodiť záver, že spoločnosť aktívne pristupuje k riadeniu rizík a kredit manažment si nič nenecháva „na poslednú chvíľu“ a zákazníkov, ktorí si neplnia svoje platobné povinnosti, sa dokonca nebojí odmietajú. Spoločnosť má nastavený pomerne prísny režim vymáhania pohľadávok, na základe čoho sa jej darí vcelku úspešne domôcť svojich nesplatených pohľadávok, aj napriek tomu že nevyužíva žiadne zabezpečovacie prostriedky s výnimkou zmluvného zaistenia a zálohových platieb. Spoločnosti bolo do budúcnosti odporúčané využívať aj iné zabezpečovacie prostriedky prípadne postúpiť sporné pohľadávky spoločnostiam, ktorých hlavným

predmetom je vymáhanie pohľadávok. Toto by mohlo v konečnom dôsledku viesť k zlepšeniu ich percentuálnej úspešnosti. V súčasnej dobe, dobe krízy môžeme skonštatovať, že stav nesplatených pohľadávok z obchodného styku spoločnosti je na pomerne slušnej úrovni. Z dostupných finančných informácií bol graficky zobrazený vývoj krátkodobých pohľadávok z obchodného styku po splatnosti v období od roku 2010 až po rok 2013, následne bola vykonaná čiastočná vertikálna a horizontálna analýza, týkajúca sa krátkodobých pohľadávok z obchodného styku.

Práca môže byť prínosná predovšetkým pre menšie prípadne stredne veľké podnikateľské subjekty, ktorým poskytne prehľad možností zabezpečenia a prevencie vzniku sporných pohľadávok. Praktická časť im môže byť nápomocná pri zavedení systému riadenia pohľadávok, nakoľko tento systém v danej spoločnosti funguje viac než úspešne a darí sa jej držať nesplatené pohľadávky na nízkej úrovni.

Zoznam použitej literatúry

Knihy

- [1] BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky – právně – daňově – účetně*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.
- [2] LANDA, Martin. *Účetnictví podniku*. 2. vyd. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2006. 496 s. ISBN 80-86861-11-2.
- [3] PILÁTOVÁ, Jana a Jaroslav RICHTER. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi: praktická řešení a vzory, daňová a účetní problematika, vybraná související ustanovení*. 2. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 119 s. ISBN 978-80-7263-678-5.
- [4] RYNEŠ, Petr. *Podvojně účetnictví a účetní závěrka 2013*. 13. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 1112 s. ISBN 978-80-7263-793-5.
- [5] STROUHAL, Jiří a Renata ŽIDLICKÁ. *Účetnictví (Velká kniha příkladů)*. Brno: Computer Press, 2007. 445 s. ISBN 978-80-251-1515-2.
- [6] ŠEBESTÍKOVÁ, Viola. *Účetní operace kapitálových společností (daňové a právní souvislosti)*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. 256 s. ISBN 978-80-247-4018-8.
- [7] VLACHYNSKÝ, K. a kol.. *Podnikové financie*. Bratislava: Iura Edition, 2006. s. 283. ISBN 80-8078-029-3.
- [8] VOZŇÁKOVÁ, Iveta. *Efektivní řízení pohledávek*. Praha: Grada Publishing, 2004. 122 s. ISBN 80-247-0770-5.

Zákony a vyhlášky

SR

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník

Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník

Zákon č. 595/2003 Z. z. Zákon o dani z príjmov

Zákon č. 431/2002 Z. z. Zákon o účtovníctve

Zákon č. 91/1950 Zb. Zákon zmenkový a šekový

Zákon č.233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti a o zmene a doplnení ďalších zákonov

ČR

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů

zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Internetové zdroje

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/>

<http://business.center.cz/>

<http://www.epi.sk/Domov/Default.aspx>

<http://www.vub.sk/pre-firmy/ucty-platby/dokumentarne-obchody/dokumentarny-akreditiv/>

<http://www.finstat.sk>

<http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecne-informace/oddluzeni.html>

<http://www.ako-uctovat.sk/>

<http://www.exekucna.sk>

Zoznam skratiek

a. s. - akciová spoločnosť

NOZ - zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

CP - Cenný papier

DPH - Daň z pridanej hodnoty

BÚ - Bankový účet

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 14.08.2014

.....

Bc. Jakub Buday

Zoznam príloh

Príloha č. 1 Súvaha spoločnosti Danfoss Power Solutions a. s. v zjednodušenom rozsahu za obdobie 2009 - 2013 (v €)

Príloha č. 2 Výkaz ziskov a strát spoločnosti Danfoss Power Solutions a. s. v zjednodušenom rozsahu za obdobie 2009 - 2013 (v €)